

MUF:S STATSBUDGET

SÅ KAN SVERIGE SPARA 217 MILJARDER

Av: Karl Opdal

OM FÖRFATTAREN

Karl Opdal läser Politics kandidat vid Karlstad Universitet och sitter i styrelsen för Moderata Studenter på universitetet. Han har sedan tidigare uppdraget som 2:e vice distriktsordförande för MUF Skaraborg.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	4
2. Inledning	5
2.1 Inledande diskussion	5
2.2 Syfte	6
2.3 Avgränsning	6
2.4 Metod	7
3. Statsbudgetens utgifter	8
3.1 Subventionerade anställningar	8
3.2 Ränteavdrag för bostadslån	11
3.3 Åtstramningar i bidragssystemen	12
3.4 Offentliga upphandlingar	16
3.5 Verket för innovationssystem	19
3.6 Presstödet	20
3.7 Kulturbudgeten	20
3.8 Nedläggning av Sida och halverat bistånd	22
3.9 Avvecklande av bostadssubventioner	23
3.10 Regional medfinansiering av infrastruktur	24
3.11 Slopande av regeringens välfärds miljarder	24
3.12 Utgiftsminskningar i föräldraförsäkringen	25
3.13 Reformering av det kommunala utjämningsystemet	25
4. Reformförslag	28
4.1 Grön skatteväxling	28
4.2 Slopad reavinst- och stämpelskatt för bostäder	29
4.3 Forskning offentlig upphandling	31
4.4 Reform för enklare och lönsammare jobb	31
4.5 Tillskott till vården	35
4.6 Ökade resurser till Polisen	36
4.7 Höjning av försvarsanslag	37
4.8 Sänkning av bolagsskatten	37
4.9 Ekonomiskt utrymme	38
5. Referenslista	40

1. SAMMANFATTNING

Utgifterna i den svenska statsbudgeten för 2017 uppgår till 917 miljarder kronor. Denna rapport granskar dessa kritiskt där offentliga upphandlingar, ränteavdrag på bostadslån och barnbidraget är några exempel som utreds.

Offentliga upphandlingar är det område i rapporten vilket omsätter mest pengar. Årligen spenderar myndigheter ungefär 630 miljarder på affärer med privata aktörer. Med bland annat regelförenklingar, mindre byråkrati och införandet av affärsprocesser kan en effektivisering om 10 procent tas fram.

Slutsatsen är att det ur budgeten går att spara uppåt 217 miljarder kronor. Antalet genomförbara reformer för dessa pengar är många, och i rapporten listas 10 av dessa. Där ingår allt från slopad reavinst- och stämpelskatt till höjda försvarsanslag.

2. INLEDNING

Det är sedan tidigare känt att Sverige är ett av de länder i världen med allra högst skattetryck. Vår marginalsatt räknas till världens högsta och betydande skattesatser inträder redan vid relativt låga inkomster. Men vad får vi egentligen för våra skattepengar?

I norr ser vi hur blivande mammor får lära sig att föda i bilen för att BB:t ska läggas ner. I flera städer runt om i landet finns områden dit polisen vid larm inte har resurser att ta sig ut. Det är uppenbarligen något som inte stämmer när det trots ett enormt skattetryck, inte kan levereras tjänster som är grundläggande i ett välutvecklat samhälle.

I statsbudgeten för 2017 finns det många viktiga utgiftsområden vilka lägger grunden för ett välfungerande Sverige. Dit kan institutioner som polis, militär, skola och sjukvård räknas in. Utan dessa slutar vårt land att fungera. Det finns dock många exempel på hur skattemedel istället slösas bort. Det är inte acceptabelt när den offentliga sektorns basala delar uppenbart kräver mer resurser.

Om statsbudgetens utgifter ses över och onödigheter skärs bort bildas stora reformutrymmen. Jobbstimulerande skattesänkningar, reformer för bättre vård och ökade resurser till polisen är bara några av de saker som kan möjliggöras vid ett frigörande av budgetutrymme. På andra sidan utgiftsdjungel presenteras i denna rapport ett bättre, mer ekonomiskt hållbart och effektivare Sverige.

2.1 INLEDANDE DISKUSSION

Att hitta dessa miljarder var inte enkelt – men inte omöjligt. Med största sannolikhet finns det andra utgifter som också kan slopas eller områden där det finns effektiviseringspotential, men det är svårt att se till precis alla delar i en stor statsbudget. Detsamma gäller de reformer som har listats. Det finns säkerligen andra minst lika viktiga som bör komma till, men här har en avvägning gjorts för att få en bredd som gynnar en så stor del av samhället som möjligt.

Att grupper i samhället kommer drabbas vid dessa nedskärningar är givet. Det som däremot är viktig är att se hur pengarna som frigörs används. Jag har i rapporten försökt att hitta en röd tråd mellan nedskärningarna och reformförslagen. Detta för att de ekonomiska effekterna ska bli så små som möjligt och att ett ekonomiskt status quo för så många som möjligt ska uppehållas så gott det går. Ett mycket förenklat exempel kan vara förslaget i denna rapport om behovsprövning av barnbidraget. Leder detta till att vissa väljer att ej skaffa barn så kan denna negativa effekt motverkas av sänkta skatter på arbete och då öka inkomsterna för dessa människor. Beteendekonomiska effekter kommer med stor sannolikhet ändå att uppkomma. Hur dessa ter sig är svårt att säga.

En intressant fråga som kan ställas är varför utgiftsminskningar inte är något som prioriteras av politikerna i större utsträckning. Hur utgifter som år efter år – trots bristande motiveringar – får fortlöpa kan ses som ett mysterium. Det bör intressera samtliga politiska läger att så lite skattepengar som möjligt går åt, så att de tillgängliga medlen kan användas så effektivt som möjligt. Ändå är det något som hindrar politiker från att se behovet av nedskärningar.

Ett svar kan vara det ”marknadsmislyckande” som ligger inbäddat inom den svenska politiken. Själva utövandet bygger på ett förtroende från väljarna, och presenterar politiker nedskärningar

och effektiviseringar som påverkar en befolkning kan också deras chanser att bli omvalda minska. Detsamma som sätter ramverket för vårt demokratiska samhälle sätter också käppar i hjulet för politiker att ta impopulära men samtidigt viktiga beslut. Det problemet är dessvärre svårt att ta sig förbi utan att tumma på den svenska modellen för representativ demokrati. Det är dock viktigt att belysa detta moment 22 för att förstå bakgrunden till hur politiker agerar – eller snarare inte agerar.

Offentliga upphandlingar - som är det största området i rapportens utgiftsdel – har en total omsättning på 20 procent av Sveriges samlade BNP. Ändå hörs det sällan förslag till förbättringar på området från politiker. När statsminister Stefan Löfven och civilminister Ardalan Shekarabi gick ut i Dagens Nyheter 2016 talades det inte om effektiviseringar på området, utan om hur offentlig upphandling leder till social dumpning. Längre än så kommer alltså inte debatten. Kuriosa i sammanhanget är att Shekarabi innan ministerjobbet var doktorand i offentlig upphandling vid Uppsala Universitet. Stor kunskap om ämnet finns med andra ord på högsta nivå inom politiken, men det stannar tyvärr där, och utmynnar på sin höjd enbart i en och annan ideologisk text på Arena eller Dagens Nyheter.^{1 2} Det håller inte.

Vidare är det svenska reformbehovet enormt. Samtidigt som en befolkning utsätts för världens högsta marginella skattetryck, får de heller inte den offentliga service man ska kunna räkna med som medborgare i ett modernt samhälle. Polisen och vården är bara två sektorer som just nu går på knäna i sina respektive verksamheter. Så länge inte rättssamhällets och välfärdens kärna kan tryggas så ska inte beslutsfattare och makthavare vara nöjda. Behövs resurser – behöver också resurser tas fram. Denna rapport visar en väg för detta.

2.2 SYFTE

Rapporten syftar till att granska statsbudgetens utgifter med kritiska ögon för att identifiera potentiella effektiviseringar och gallra bland utgiftsområden. Vidare kommer reformförslag att ges, vilka ska kunna genomföras och implementeras varefter budgetens utgifter minskar.

2.3 AVGRÄNSNING

Denna rapport handlar om utgiftsposterna inom statsbudgeten, vilka medel som kan frigöras från dessa samt hur pengarna kan fördelas i stället. Därav kommer inte budgetens intäktssida att diskuteras utan beröras enbart lite i samband med annat. Vidare finns det med största sannolikhet flertalet områden som inte nämns i denna rapport där besparingspotential finns. En avvägning har gjorts med hänsyn till begränsat utrymme och vad som kan anses relevant för helheten samt vad som skrivits tidigare på området.

Några utgiftsområden i rapporten är inte sådana som skrivs direkt i statsbudgeten. Exempelvis är offentlig upphandling ett sådant, vilket inte ingår i en direkt utgiftspost, men som fördelar ut sig på ett antal andra som exempelvis myndigheters anslag. Dessa äger därför ändå en plats i denna rapport då det är offentliga medel som nyttjas.

1 <http://www.arenaide.se/rapporter/ardalan-shekarabi-vinst-och-den-offentliga-tjanstemarknaden-en-rattslig-ana-lys-del-15-i-ny-tid-serien/>

2 <http://www.regeringen.se/debattartiklar/2016/05/nu-hojer-vi-ambitionsnivan-for-offentlig-upphandling/>

Reservation görs för eventuella felberäkningar i denna rapport.

2.4 METOD

För framtagandet av data har bland annat samtal med sakkunniga på aktuella områden, studier av offentliga utredningar från staten och statistik från olika myndigheter använts. Som basunderlag har budgetspezifikationen för 2017 nyttjats. När siffrorna på utgiftsområdet har räknats ut har en avrundning nedåt gjorts, vilket ger en god buffert för eventuella felberäkningar.

I stort har en krona per krona-princip använts där varje reformförslag har en säker och någorlunda exakt finansiering. Uträkningarna har gjorts med goda marginaler vilket gör att summorna som nämns inte är för högt satta eller tillspetsade.

3. STATSBUDETENS UTGIFTER

I 2017-års budget ligger det summerade utgiftsanslaget på ungefär 971 miljarder kronor. Med stora utgifter följer dock en besparingspotential. Små procentuella effektiviseringar räcker för att skapa stora besparingar i och med storleken på de belopp som omsätts. Nedan kommer ett antal förslag att läggas fram vilka - beroende på natur - handlar om effektiviseringar eller rena avlägsnanden.

3.1 SUBVENTIONERADE ANSTÄLLNINGAR

Det finns totalt åtta primära typer av subventionerande anställningar. Dessa är:

- Nystartsjobb
- Instegsjobb
- Lönebidrag för anställning
- Lönestöd för utveckling
- Lönestöd för trygghet
- Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA)
- Samhall
- Särskilt anställningsstöd

Nystart- och instegsjobb var något som alliansregeringen införde 2006 och som trädde i kraft 2007.³ **Nystartsjobben** riktar sig till personer som har varit arbetslösa under en längre tid eller är nyanlända med ett permanent uppehållstillstånd. Den subvention som utbetalats till aktuell arbetsgivare motsvarar två gånger arbetsgivaravgiften och den allmänna löneavgiften. **Instegsjobben** riktar sig specifikt till nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd. En arbetsgivare som anställer genom instegsjobb ersätts med 80 procent av lönen eller max 800 kronor om dagen i högst två år. Båda dessa subventionsprogram kräver löner som överensstämmer med kollektivavtal, men till skillnad från nystartsjobb kräver instegsjobben också att arbetstagaren har försäkringsskydd. En ytterligare skillnad är att nystartsjobben berättigar arbetstagaren tillträde till A-kassa efter avslutad anställning. Detta gör denna anställningsform mindre attraktiv för kommuner. Istället föredras då nystartsjobb, eftersom dessa individer inte faller inom ramen för det kommunalt bekostade socialstödet.⁴

De fem lönebidragen är subventionsprogram som gäller för framförallt personer med funktionsvariationer. **Lönebidrag för anställning** är bidrag som ges till arbetsgivare som ersättning för de eventuella förändringar som behöver komma till för att en person med funktionsvariation ska kunna arbeta där. Som mest kan en arbetsgivare få ersättning motsvarande en månadslön på 16 700 kronor. **Lönestöd för utveckling** är i stora drag identiskt med tidigare nämnt lönestöd med skillnaden att arbetstagaren här ska ges möjligheter att utvecklas och på så sätt öka sin arbetsförmåga. Vidare finns det också ett **lönestöd för trygghet**, vilket är tänkt som ett stöd till en redan anställd person men som på ett eller annat sätt fått en nedsatt arbetsförmåga. Arbetsgivaren kan då, för att möjliggöra fortsatt anställning, ansöka om kompensation för detta. **Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare**, även kallad OSA, är en anställningsform som mer riktar sig till personer med missbruks- eller beroendeproblematik eller någon kognitiv funktionsvariation. Som namnet avslöjar gäller detta

3 SFS 2006:1494

4 Riksrevisionen (2013), sid 5.

enbart inom offentlig sektor och inte för verksamhet som är konkurrensutsatt. Samhall är ett något mer välkänt exempel på en anställningsform för personer med funktionsvariationer. **Samhall** drivs som ett bolag i statlig regi vilket gör den till en faktiskt arbetsgivare och inte ett bidrag som övriga. Jämför man Samhall med andra arbetsmarknadsåtgärder är den mer effektiv i sitt utfall. Inom Samhall nyttjar bland annat färre av deltagarna sjuk- och aktivitetsersättning jämfört med andra jämförelsebara program.⁵

Utöver dessa tillkommer också andra anställningssubventioner vilka är allt från traineejobb till moderna beredskapsjobb. Nedan ses en sammanställning av anställningssubventionerna och dess förutsättningar:

3.1.1 NEGATIVA EFFEKTER OCH KRITIK

Med subventioner kommer också marknadsreaktioner. Ett exempel på dessa är undanträngningseffekter som beror på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta i synnerhet vid nystart- och instegsjobb. De subventionerande anställningarna ger positiva ekonomiska effekter för arbetsgivarna och incitamenten att använda dem är därför stora. Detta leder i längden till att möjligheterna för reguljär sysselsättning försvinner.⁶ Exempelvis kan detta ses när ett företag ska anställa en ny person. Är det betydligt billigare att anställa en subventionsdeltagare jämfört med en vanlig anställning, kommer troligtvis arbetsgivaren att välja den subventionerade anställningen. Undanträngningseffekten är därmed ett faktum. Effekten förstärks ytterligare ifall den subventionerade anställningen helt liknar en vanlig anställning. Effekten kan i vissa fall vara såpass kraftig att hela två vanliga jobb faller bort per tre subventionerade anställningar.⁷

	Kollektivavtal	Försäkringar vid avsaknad av kollektivavtal	Funktionsnedsättning	Maximalt bidrag	LAS	Krav på att inte ha sagt upp anställda 9-12 månader före	Maximal tidsrymd (månader heltid)
Instegsjobb	X	X		80 % eller 800 kr/dag		X	12
Nystartsjobb	X	X		22 000 kr/mån			24
Lönebidrag	X	X	X	17 100 kr/mån	X		48
Utvecklingsanställning	X	X	X	17 100 kr/mån	X		12
Trygghetsanställning	X	X	X	17 100 kr/mån	X		48 +
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare	X	X	X	17 100 kr/mån			
Skyddat arbete hos Samhall	X	X	X		X		
Särskilt anställningsstöd	X	X		85 % eller 890 kr/dag		X	12 + 12
Extratjänst	X	X		1 140 kr/dag		X	12 + 12
Traineejobb	X	X		85 % eller 510 kr/dag		X	12 + [12]
Yrkesintroduktionsanställning	X	X		18 750 kr/mån		X	12
Moderna beredskapsjobb	X	X		1 140 kr/dag		X	12 + 12

Sammanställning Dennis Avorin (2017)

- 5 Angelov, Eliasson (2014)
 6 Calmfors et al (2002) sid 16
 7 Avorin (2017)

Inlåsnings effekter är också något som kan uppkomma i samband med subventionerade anställningar. Då deltagarna binds upp under programmets tid kan de inte ta en vanlig anställning även om de erbjuds en. Den statliga subventionen kan alltså kvarstå utan att det egentliga behovet finns kvar vilket skapar onödiga utgifter.⁸ En annan aspekt av inlåsnings effekterna är den stigmatisering som kan ske av de som befinner sig i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Detta tillsammans med ett eventuellt bortfall av Arbetsförmedlingens och deltagarens ambitioner för jobbsökande leder till en ännu större cementering i utanförskap.

En annan tendens som syns hos programmen är den låga andelen deltagare som går från de subventionerade programmen till en reguljär anställning. En klar majoritet av deltagarna misslyckas med att få en vanlig anställning efter avslutat program vilket leder till en rundgång för dessa mellan åtgärder och arbetslöshet.⁹

Det har också konstaterats att det finns en ineffektivitet när det kommer till utbetalningarna av de olika stöden och i en statlig utredning från 2014 påtalades ett antal allvarliga brister.¹⁰ Utformningen av stöden och de komplicerade regelverken kring dem gör att det råder oklarheter om hur de olika utbetalningssätten egentligen bör se ut. Oklarheterna begränsar Arbetsförmedlingens möjligheter att på ett tydligt sätt kommunicera vilka krav och villkor som ställs för att motta subventioner till de berörda arbetsgivarna. Detta kan leda till felaktiga utbetalningar då arbetsgivarna mottar ersättning utan att uppfylla kraven. Vidare läggs ett alldeles för stort ansvar på enskilda arbetsförmedlare då arbetsprocesserna kring besluten inte innehåller tillräckliga kontrollfunktioner. Detta tillsammans med bristfällig information om gällande regler från centralt håll inom Arbetsförmedlingen ökar riskerna för felaktiga beslut. Även den brist på insyn som uppstår när endast en och samma arbetsförmedlare handlägger utbetalningar till en viss arbetsgivare har pekats ut som problematisk då risken för korruption och felaktiga utbetalningar ökar.¹¹

Utredningen pekade också ut ett antal externa risker kopplade till de subventionerade anställningsformerna. Några av exemplen rör arbetsgivare som inte betalar arbetstagaren den avtalsenliga lön som bestämts tillsammans med Arbetsförmedlingen. Det har även upptäckts att vissa företag uppgett att de är registrerade i Sverige men de facto haft sin verksamhet utomlands vilket inte är tillåtet. Vidare har man sett att ideella föreningar startats upp och beviljats bidrag för att sedan upphöra med sin verksamhet men fortsätta få ekonomiskt stöd utbetalt.

Risker kopplade till inkorrekt utförd närvarorapportering från arbetsgivare lyfts också i utredningen. Detta är ytterligare en form av vilseledande som innebär att bidrag kan betalas ut felaktigt, ibland till och med för en tjänst som inte ens har utförts.¹²

Kritik från politiker på området är inget nytt. I en programskrift från Alliansen 2006 kritiserades den sittande socialdemokratiska regeringen hårt för den dåvarande arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Kritiken gällde framförallt hur en majoritet av jobben kom till i offentlig sektor och inte i den privata. Man sa då att det är

8 Calmfors et al (2002:8) sid.13

9 Almega (2014)

10 SOU 2014:16

11 Ibid, sid 18

12 Ibid, sid 193

"[...]avgörande för svensk ekonomi och för långsiktig sysselsättning att sysselsättningen i första hand ökar i det privata näringslivet."¹³

Detta hindrade dock inte Alliansen från att därefter i regeringsställning avsätta två miljarder till 4000 platser i vad som då kallades "Lyftet". Den enda skillnaden mot den tidigare regeringens arbetsmarknadsåtgärder var namnbytet. Nuvarande arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) var när hon tillträdde kritisk mot den uppsjö av anställningsstöd som fanns och menade att en upprepning var nödvändig. Trots två år på posten hade Johansson inte vid släppet av höstbudgeten för 2016 presenterat något sådant förslag. Frågan är då vad som stoppar politiker oavsett hemvist från att gå från ord till handling vad gäller förändringar i anställningsstöden.

Kostnad lönebidrag och program: cirka 18,4 miljarder

3.2 RÄNTEAVDRAG FÖR BOSTADSLÅN

Den som har lånekostnader i Sverige har rätt att göra ett avdrag på upp till 30 procent på lånets utgifter.¹⁴ Detta gäller för i princip alla lån, från bostadslån till lån utan säkerhet. En av de främsta anledningarna till att avdraget infördes från början var att jämna ut skillnaderna mellan kapitalstarka och mindre kapitalstarka personer. Om kostnaderna för ett bolån minskar har låginkomsttagare betydligt större möjligheter att investera i bostäder än annars. Ränteavdragen i sig är inte helt enkla att förstå, men följande förklaring ger en någorlunda bra, om än förenklad, beskrivning av hur det fungerar:

"Säg att din beskattningsbara inkomst är 300 000 kr och enkelt räknat är skatten 90 000 kr (30% av 300 000 kr). Om du har haft ränteutgifter på 80 000 kr får du en skattereduktion på 30% vilket således innebär en skattereduktion på 24 000 kr. Din beräknade skatt på 90 000 kr reduceras med 24 000 kr och landar på 66 000 kr." Källa: Skatteverket

Det pågår sedan en tid tillbaka en debatt om ränteavdragens fördelar och nackdelar ur privatekonomisk och samhällsekonomisk synvinkel, och framförallt har ränteavdrag för bolån diskuterats. Sett till just bolån finns det ett antal risker för den enskilde vid ett slopande av ränteavdraget. I en undersökning gjord av organisationen Bostadsrätterna uppger 6 procent av deltagarna i undersökningen att de skulle behöva flytta ifrån sin nuvarande bostad vid ett borttaget ränteavdrag, 14 procent skulle amortera mindre på sina lån och 24 procent skulle spara mindre. Detta tros bero på att ett slopat bidrag kan innebära en sänkning av den disponibla inkomsten.¹⁵ Huruvida detta skulle bli det faktiska utfallet är givetvis omöjligt att säga. Vidare har förespråkare av att bibehålla ränteavdragen också pekat på det faktum att många låntagare, vid lånetillfället, inte tagit ett eventuellt bortfall i beaktande och står dåligt rustade inför det faktum att förutsättningarna kan komma att förändras.

Med billigare lånekostnader ökar såklart också möjligheterna för fler att ta lån samt låna större belopp. Riksbankschefen Stefan Ingves har sedan en tid tillbaka förespråkat ett slopande av

13 <https://www.svd.se/pysselsattning-har-aldrig-varit-losningen>

14 På lånebelopp över 100 000 hamnar ränteavdraget på 21 procent

15 Bostadsrätterna, Ränteavdragens betydelse för hushållen, (2017)

ränteavdragen då han menar att den ökade skuldsättningen är det största hotet mot svensk ekonomi i dag.¹⁶ Vidare ser Ingves också stora problem med ränteavdragets direkt accelererande effekt på bostadsbubblan. Sedan 1996 har skuldkvoten hos de svenska hushållen ökat med 80 procent av den disponibla inkomsten och ligger för nuvarande på över 180 procent. Sverige ligger med denna skuldkvot en bra bit över genomsnittet i EU.¹⁷ Detta har lett till att EU-kommissionen i en rapport från 22 maj i år har riktat skarp kritik mot Sverige för hanteringen av hushållens skuldsättning.¹⁸ Kritiken handlar främst om att Sverige har makroekonomiska obalanser, där bopriserna och hushållens skuldsättning ingår. Åtgärderna som vidtagits från regeringen ansågs vara otillräckliga och kommissionen uppmanade i rapporten till kraftfullare policyförändringar på området. En majoritet av riksdagens partier har lyft frågan om en utfasning av ränteavdragen men Socialdemokraterna och Moderaterna säger fortsatt nej. 2015 gjorde IMF en utvärdering av svensk ekonomi och ett av förslagen var att fasa ut ränteavdragen. Detta avvisades av finansminister Magdalena Andersson med ursäkten att det hade varit mycket enklare att ändra på avdragen samtidigt som man ändrade på fastighetsskatten och att människor nu tagit lån utefter rådande förutsättningar. Hon ville då pröva andra åtgärder först.¹⁹

Många ekonomer pekar på de för nuvarande goda förutsättningarna för ett borttagande av ränteavdraget för bostadslån då boräntorna är historiskt låga. Detta skulle leda till mindre kännbara effekter än vid högre räntenivåer. I kombination med att räntorna kan vara på väg till mer normala nivåer, något som kan innebära en fördubbling av de utgifter som staten varje år lägger på att subventionera dessa lån, gör det än mer angeläget att få till en förändring.

Kostnad ränteavdrag på bolån: ungefär 17 miljarder

3.3 ÅTSTRAMNINGAR I BIDRAGSYSTEMEN

Kostnaderna för Sveriges bidragssystem är enorma. De upptar 42 procent av den totala statsbudgeten vilket motsvarar 9 procent av BNP.²⁰ Att Sverige har ett högt skattetryck kan alltså härleda till bidragens stora andel av budgetens utgifter. Minskar bidragen kan också skatteminskningar och andra reformer komma genomföras.

3.3.1 BARNBIDRAGET

Barnbidraget har med tiden blivit något av en institution i det svenska samhället. Redan 1934 infördes ett behovsprövat barnbidrag, vilket gavs ut till barnfamiljer som var i behov av ekonomiskt stöd. Bidraget utvecklades med åren och 1948 gick det över till att bli ett allmänt bidrag på samma belopp till alla barn. Modellen ser likadan ut även i dag.

För budgeten 2017 är 27,3 miljarder avsatt för barnbidraget, vilket tillsammans med föräldraförsäkringen utgör den största utgiftsposten för området *Ekonomisk trygghet för familjer och*

16 <http://www.expressen.se/dinapengar/stefan-ingves-vadjan-skrota-ranteavdraget/>

17 SCB, Bolånen i Sverige fortsätter att växa, 2017

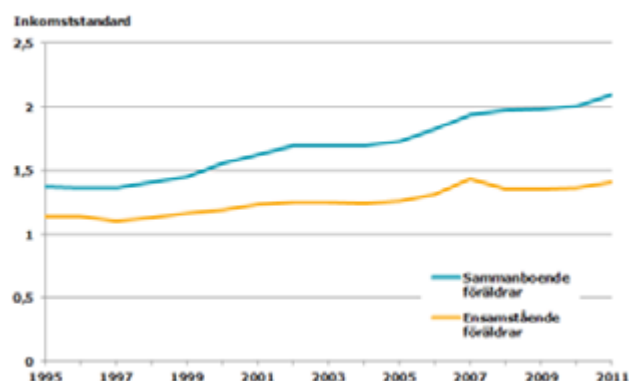
18 European Commission, Council Recommendation on the 2017 National Reform Programme of Sweden, 2017

19 <http://www.dn.se/ekonomi/imf-fasa-ut-ranteavdraget-och-stark-integrationen/>

20 Sveriges statsbudget 2017

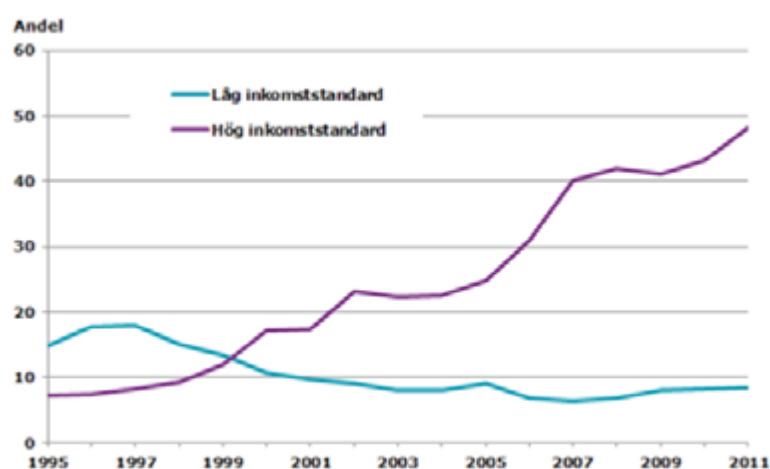
barn.²¹ Till skillnad från många andra bidrag ska inte barnbidraget ses som ett bidrag i traditionell mening. Barnbidraget finns huvudsakligen till för att utjämna den ekonomiska situationen för de som har barn jämfört med de som inte har barn. Alla familjer med barn, oavsett ekonomisk bakgrund, får alltså bidraget utbetalt.

SCB släppte 2014 statistik om barnfamiljers inkomststandard i Sverige. Mellan 1995 och 2011 kunde man se en gradvis men klar ökning av inkomststandarden på ett generellt plan och den största ökningen kunde ses hos barn med sammanboende föräldrar. Nedan kan ett diagram ses över utvecklingen som har skett för barn hos sammanboende och ensamstående föräldrar. Om inkomststandarden är 1 betyder det att den aktuella familjen klarar av att täcka utgifter och de nödvändigaste levnadskostnaderna för sitt hushåll.

Som visas i diagrammet har ökningen av inkomststandarden för barn med sammanboende föräldrar lett till att dessa familjer kan tillgodose sina behov samt för ytterligare en familj med ett liknande hushåll. Alltså en får de en inkomststandard om 2 i diagrammet. Ensamstående föräldrar har också haft en gradvis ökning, om än inte lika stark. Andelen barn som bor i familjer med hög inkomststandard har ökat markant under samma mätperiod och med detta har en minskning av barn som bor i familjer med låg inkomststandard skett.

Som visas i diagrammet har alltså andelen familjer som befinner sig i en hög inkomststandard nästan femdubblats på 6 år i mätperioden. När denna andel har ökat så pass markant kan frågan ställas huruvida det är motiverat att dessa familjer fortfarande ska få ett bidrag för sina barn.

21 UO12, statsbudgetens in- och utgifter 2017

På den politiska arenan har förslaget om behovsprövat barnbidrag varit uppe på agendan tidigare. Tidigare näringsminister Maud Olofsson gjorde 2008 ett utspel i frågan och fick då mothugg av Moderaterna genom socialförsäkringsutskottets ordförande Gunnar Axén som motsatte sig förslaget. Hans argument var att det ökar marginaleffekterna och att ett sådant förslag därför ställer sig på tvärs mot arbetslinjen. Socialdemokraternas dåvarande ekonomisk-politiska talesperson Thomas Östros hävdade att ett behovsprövat barnbidrag skulle hota välfärdssystemet legitimitet. Han sa i samband med detta i en intervju till Svenska Dagbladet att *"det gör så att man kan ut mer skatt av dem som tjänar mycket"*²².

Om man med hänsyn till det numera goda ekonomiska läget för en klar majoritet av Sveriges barnfamiljer är det, enligt min mening, rimligt med en behovsprövning av bidragen. Med relativt enkel matematik går det att räkna på hur mycket pengar som skulle kunna sparas.

Som ses i diagrammet ovan befinner sig 8 procent av barnfamiljer i ett hushåll med låg inkomststandard. Denna procentandel är rimligtvis den som främst bör ha rätt till barnbidrag. Om sedan en marginal om 200 procent tas innebär detta att 24 procent av hushållen med lägst inkomststandard blir berättigade till barnbidrag. Med en lika stor administrativ kostnad för utbetalning som innan innebär det en ny kostnad på ungefär 6,5 miljarder från den tidigare på 27,3 miljarder. En besparing på 20,8 miljarder.

En del av kritiken som framförts mot behovsprövat barnbidrag har varit den ytterligare administrativa kostnad som skulle tillkomma ovanpå den redan befintliga kostnaden i och med att en faktisk behovsprövning behöver göras. Några siffror på vad den ytterligare administrationen skulle kosta finns inte att tillgå, men en parallell kan möjligen dras till Centrala Studiestödsnämnden. CSN behovsprövar i dag de bidrag som betalas ut och deras kostnader ligger ungefär på 285 kronor per beslut.²³ Givet den ganska stabila siffran för antalet barn de senaste åren om 2 miljoner, skulle 24 procent innebära totalt 480 000 barn. Om vi antar att det är dubbelt så många som söker jämfört med hur många som egentligen är berättigade till bidraget innebär det 960 000 genomförda behovsprövningar om året. Med CSN:s kostnader som riktlinje skulle den ökade administrationen då kosta 273 miljoner om året, vilket kan ses som en lite summa i jämförelse med besparingar på 20,5 miljarder.

Besparing behovsprövning barnbidrag: cirka 20.5 miljarder

3.3.2 SLOPANDE AV STUDIEBIDRAG

Studiestödet uppbyggs av en bidragsdel och en lånedel. Primärt gäller dessa båda delar enbart för studerande vid universitet och högskola, men det är möjligt att ansöka om båda om du är äldre än 20 år och studerar vid komvux, folkhögskola eller gymnasiet. Bidragsdelen uppgår för gymnasieelever till 1050 kronor per månad och för studerande vid universitet ligger bidraget på 2848 kronor per månad. Under 2016 betalades det totalt ut 9,7 miljarder kronor i bidrag.

²⁴Det är rimligt att ifrågasätta behovet av detta i ett redan generöst system. Utöver en avgiftsfri utbildning så tillhandahåller även staten ett bidrag och ett lån, varav det sistnämnda är

22 <https://www.svd.se/m-ratar-behovsprovat-barnbidrag>

23 Årsredovisning, centrala studiestödsnämnden, 2017

24 Årsredovisning 2016, Centrala studiestödsnämnden

subventionerat då räntan för lånet är betydligt lägre jämfört med den som nämnden lånar in för.

För många av landets studenter är varje extra tusenlapp välkommen för månadsbudgeten. Med ett slopande av bidraget kan istället lånedelen utökas så att det matchar det bortfall som slopandet motsvarar.

Utökas lånedelen tillkommer en kostnad för staten. Detta då en del av lånen helt enkelt aldrig betalas tillbaka. 2016 låg den siffran på 7,3 procent, vilket 9,7 miljarder i utbetalade bidrag uppgår till ungefär 700 miljoner.

Besparing slopad bidragsdel: 9 miljarder

3.3.3 ÅTSTRAMNINGAR I SJUKPENNINGEN

Det finns ett antal andra åtgärder som är fullt genomförbara för att minska bidragsberoende hos folk i utanförskapsområden och samtidigt få fler i arbete. Sjukpenningen är ett sådant område. Att man som sjuk och oförmögen att arbeta ska kunna få säkrat sig en inkomst genom olika trygghetssystem är viktigt. Man väljer inte på eget bevåg sin sjukdom, och ska Sverige ha en grundbult i sitt välfärdssystem så bör det vara möjligheten till ekonomisk trygghet.

Samtidigt finns det en verklighet där fullt arbetsdugliga människor låses in i onödigt långa sjukskrivningsprocesser, där tiderna för hur länge människor är sjukskrivna varierar kraftigt mellan landsting, även för samma åkommor. Gott om förslag finns på området och därav behöver inte hjulet uppfinnas på nytt.

Flertalet utredningar från Riksdagens utredningstjänst har utrett på effekterna av ändringar i sjukförsäkringen. Här är några tidigare förslag följt av besparing:

- Bortagande av bortre tidsgräns - *2,2 miljarder*²⁵
- Karensdag vid dag 15 - *0,4 miljarder*²⁶
- 75% ersättning vid dag 90 och 70% efter ett år - *1,8 miljarder*²⁷
- Samma princip som ovan avseende taket - *1,2 miljarder*²⁸

Till detta kan så kallade dynamiska effekter adderas. Detta är effekter som uppkommer som en direkt reaktion vid införandet av till exempel en reform. Gällande ovanstående förslag kommer effekter om minskad sjukskrivning och ökat arbete ske. Enligt samma utredningar från Riksdagens utredningstjänst så uppgår dessa till 500 miljoner.

Åtstramningar i sjukpenningen: 6,1 miljarder

25 RUT 2016:286

26 RUT 2016:1324

27 RUT 2016:201

28 Ibid

3.4 OFFENTLIGA UPPHANDLINGAR

Med offentliga upphandlingar menas den process där organisationer inom offentlig sektor köper upp varor och tjänster från andra aktörer. I Sverige är offentliga upphandlingar något som omsätter stora belopp, men några exakta summor är svåra att uppskatta och uppgifterna går isär. I en rapport författad av Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket uppskattades dock omsättningen 2014 till 634 miljarder kronor.²⁹ Den sammanställda datan från denna rapport pekar bland annat på följande:

- Värdet på offentliga upphandlingar uppgår till 20 procent av BNP och har varit på denna nivå sedan 2006
- Kommunerna är de vanligaste upphandlarna bland offentliga myndigheter
- Majoriteten av leverantörerna är aktiebolag med mindre än 50 anställda
- 75 procent av lämnade bud kommer från mikroföretag eller små företag

3.4.1 RÄTTSTILLÄMPNINGEN

I upphandlingsutredningen från 2013 konstaterades att parterna inom offentlig upphandling anser upphandlingar i allt större utsträckning handlar om lagtillämpning istället för den goda affären med brukaren i fokus.³⁰ Stelbenta regelverk leder till ett försvårande för parterna och lägger ofta krokben för en smidig upphandlingsprocess.

En del i detta innefattar problemen för parterna att föra en ordentlig dialog under processen och detta på grund rädslan för att upphandlaren ska bli anklagad för påverkan. Denna rädsla leder då till att denne håller sig borta från samråden med leverantören. Denna princip om försiktighet medför en marknadsfrånvaro och i och med detta förloras möjligheter till en bättre och mer effektiv upphandling. Den offentliga affären tappar på grund av detta sitt marknadsfokus och skiftar till en process om juridik istället för marknadsföring från leverantörshåll.

Leverantörer reagerar på grund av detta ofta genom att helt ställa sig utanför anbudsprocessen. När leverantörerna gör detta går den aktuella upphandlaren också miste om en potentiellt bättre affär. En bättre affär som oftast skulle innebära högre kvalitet till ett lägre pris. Den goda lagtillämpningen är inte något negativt i sig. Det är överdriften som skapar problemen.

3.4.2 RÄTTEN TILL ÖVERPRÖVNING

Som leverantör i en offentlig upphandling har du rätt till att överpröva ett beslut om upphandling. Detta kan ske om en säljande part anser sig ha lidit skada på grund av en upphandling som inte har skett på ett lagmässigt korrekt sätt. En upphandling kan också överprövas om den tros strida mot aktuell upphandlingslag.³¹

Möjligheten till överprövning är något som har lett till negativa effekter. På grund av en omåttlig andel överprövningar så har fokuset skiftat från tanken om en god affär till protektionistiska

29 Upphandlingsmyndigheten, rapport 2016:2. Konkurrensverket, rapport 2016:10

30 SOU 2013:12

31 20 kap. 4 § LOU, Överprövning

åtgärder för att undvika juridiska processer. En reaktion på detta går att finna i den uppsjö av upphandlingskonsulter som finns just nu på marknaden. Dessa har oftast en juridisk expertis och inte sakkunskap om hur en god offentlig upphandling går till. Även tendenser kan ses där myndigheter väljer ”säkra” alternativ i upphandlingen för att minimera riskerna för en eventuell överprövning. Detta kan för ändamålet ses som optimalt, men ur ett helhetsperspektiv är det inte gynnsamt. Detta görs primärt för att en eventuell överprövning riskerar att lamslå en hel verksamhet till följd av en stoppad upphandling. Många leverantörer, framför allt mindre företag, tenderar att avstå från att lämna anbud enbart på grund av risken och osäkerheten som råder kring upphandlingar.³²

Ungefär 8 procent av alla upphandlingar resulterar i en överprövning, vilket 2016 uppgick till 4190 fall som gick till förvaltningsrätten.

3.4.3 AVSAKNADEN AV EXPERTIS

När den offentliga upphandlingen allt mer uppbyggs av juridiska processer, anpassar sig även befattningarna inom parterna som ansvarar för affärerna. Jurister är i många fall mer eftertraktade än sakkunniga på området. Detta leder till en avsaknad av personer med erfarenhet av affärsprocesser, logistik och metodik. En bidragande orsak till detta kan vara det skrala utbudet av utbildningar på området vid landets olika universitet och högskolor. Vill man i Sverige jobba med offentlig upphandling är det alltså lättare att bli juridiskt läs- och skrivkundig jämfört med reellt utbildad på just det specifika ämnet.³³ Med detta tappar den offentliga affären sin betydelse och prioritering hos makthavare, vilket med tanke på de enorma belopp som omsätts är förvånansvärt.

3.4.4 FRÅNVARON AV AFFÄRSPROCESS

När det kommer till effektivisering kan den offentliga sektorn lära sig mycket av den privata. Ett gäller även för offentliga upphandlingar. Ett företag som sluter avtal inom den privata sektorn gör i regel en ordentlig kartläggning av behov, konkurrensen, utbudet och skapar sig en bild om pris- och kvalitetsaspekter. Organisationer inom offentlig sektor jobbar på många sätt likt detta, men i flera fall missas många av delarna. Detta gäller bland annat uppföljning för avtal där, när väl ett avtal slutits, inte görs uppföljningar vilket gör det svårt att styra affären åt det håller man vill enligt gällande avtal. Även kontrollen från framförallt upphandlaren missas på grund av detta. Enligt en rapport från DoubleCheck nöjer sig ofta den ansvariga upphandlaren med att enbart lägga in avtalet i till exempel en databas:

”Det finns många situationer som vittnar om riskerna med att inte exekvera och praktiskt tillämpa ett ingånget avtal i den praktiska verksamheten. Väl tecknat är den ansvarige upphandlaren ofta nöjd med att lägga in sitt avtal i någon form av intern avtalsdatabas. Leverantören å sin sida ramar in avtalet och gläds över att man är duktigare än övriga leverantörer och sedan sitter man och väntar på att någon skall ringa för att beställa.”³⁴

Detta visar på ett resultat om olika förväntningar mellan leverantör och upphandlare. Vilket i slutändan kan leda till leverantörer som inte känner sig lika manade att ge sig i budgivningsprocess

32 SOU 2013:12

33 Hammarstedt, Per, Tamm, Fredrik, *Den offentliga marknadens funktionalitet*, sid 10, 2013

34 Ibid fotnot 15, 2013

om det inte resulterar i förväntat resultat. En klar effektivisering- och besparingspotential finns i en eventuellt större implementering av affärsmässigt tänk jämfört med nuvarande situation.

3.4.5 DEN ENSIDIGA SYNEN PÅ OFFENTLIG UPPHANDLING

Den formaliastyrda upphandlingsprocessen har blivit ett allt mer uppmärksammat problem. Den klassiska bilden av den offentliga affären är i många fall förlegad, vilket leder till att diskussionen kretsar kring:

- Korrekt annonsering av upphandling
- Hur förfrågningsunderlaget ska vara korrekt uppställt för att uppfylla grundprinciper
- Kriteriet om att lägsta pris gäller för att avtal sluts
- Ett stort fokus på rättstillämpning

Denna endimensionella syn på upphandlingsprocessen leder allt som oftast till ett stort fokus på lagtillämpning istället för en god affär som gynnar brukaren.. Ett virrvarr av byråkrati inverkar både på upphandlaren och säljaren, vilket ofta resulterar i onödig tidsförbrukning och förslösande av medel.

3.4.6 FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

Åtgärderna som går att införa för att öka effektivisering och besparing är flera. Utifrån problemet som har beskrivits ovan finns det framför allt fyra åtgärder som är aktuella

1. **Regelförenkling.** Det enklaste sättet att genomföra detta på är att just minska antalet regler. Upphandlingslagstiftningen kan beskrivas som en paradox där lagarna och reglerna i sig finns till för att skapa en välfungerande upphandlingsmarknad. Ändock genererar den kostnader för dem inblandade vilket kan göra det mindre attraktivt att ge sin in på marknaden.
2. **Förtydligande av reglerna.** Detta skulle underlätta för många som saknar ett know-how på området men som ändå vill vara med och konkurrera bland andra budgivare. Bara för att du saknar avancerad kunskap om reglerna kring offentlig upphandling, betyder inte det att du är en oönskad leverantör. Om fler har möjlighet att ge sig in på denna marknad, betyder också det bättre och billigare avtal.
3. **Ökad forskning.** Då det i nuläget till stor del saknas relevanta utbildningar på avancerad nivå för området är detta något som bör införas. Utvidgade finansieringsmöjligheter för juridisk men framförallt ekonomisk och affärsmässig forskning på området kommer att i framtiden med stor sannolikhet leda till ett utökande av personer inom exempelvis myndighetsfären som vet hur en god affär ska genomföras. Detta må ses som en kostnad, men det är snarare en investering för ökad framtida effektivitet.
4. **Implementering av affärsprocess/modell.** Kan detta göras i större utsträckning än i dag finns det stora vinster att göra. En förnyad syn på offentlig upphandling som går ifrån den gamla endimensionella modellen till den där brukaren får stå i centrum, kommer att föra med sig godare ekonomiska resultat och även en höjning kvalitetsmässigt. En professor i civilrätt gick så långt som att i 2013 helt förkasta Lagen om offentlig upphandling vilken hon ansåg vara ineffektiv. Detta med hänvisning till den privata sektorn som ett föredöme när det kommer till

metoder och incitament för effektivare köp.³⁵

Detta är enbart ett fåtal förslag till åtgärder som skulle kunna genomföras. Ett flertal offentliga utredningar på ämnet har skrivits och problemet uppmärksammats av både tjänstemän i kommuner och fristående konsulter på området. När det talas om siffror på hur stor besparingen kan vara går uppgifterna isär. Det tidigare nämnda DoubleCheck har räknat på beloppen som kan sparas och kommit fram till en besparing om 10 procent av den totala omsättningen för offentliga upphandlingar.³⁶

Besparing offentlig upphandling: 63.4 miljarder

3.5 VERKET FÖR INNOVATIONSSYSTEM

Verket för innovationssystem (hädanefter Vinnova) är en statlig myndighet som sorteras in under Näringsdepartementet. Vinnova har till uppgift att främja hållbar tillväxt genom att finansiera en behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva system för innovation. Ett särskilt ansvar för myndigheten finns inom teknikområdet samt områdena transport och kommunikation. Kostnaderna för förvaltningsutgifter samt dess underpost för forskning och utveckling uppgår till 3,1 miljarder kronor i 2017 års budget. Huvuddelen i utgiftsposten, cirka 2,89 miljarder, utgörs av anslaget för Forskning och utveckling och resterande går till förvaltningsutgifter.

I en rapport från Statskontoret lyfter man problematiken med det konstanta uppstartandet av nya program då dessa är mer kostnadsdrivande jämfört med äldre. Nya program leder till ny utformning vilket medför nya rutiner med mera. Bland de äldre programmen går det att finna en annan kostnadseffektivitet och relativt låga resursinsatser. Detta av naturliga skäl då arbetsuppgifter som enbart behöver utföras initialt är aktuella i större utsträckning inom nystartade program.

Inom Vinnova används så kallade stödprogram vilka riktar sig till företag på en selektiv basis. Två exempel på dessa program som genomförts är VINN NU och Forska & Väx vilka var två företagsstöd som riktade sig till små och medelstora företag. Målet med dessa två stödprogram var bland annat att stärka företagens internationella konkurrenskraft, stimulera forskning och utveckling samt att utveckla samarbeten och nätverk.

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) granskade just dessa stödprogram närmare i en effektutvärdering som pågick mellan 2006 till 2010. Där undersökte man om de utbetalade stöden till aktuella företag hade haft någon egentlig effekt på omsättning, antal anställda och förädlingsvärde bland de som fått medel. Slutsatserna i denna utvärdering var följande:

- De aktuella stöden hade ingen positiv effekt på antalet anställda bland mottagande företag.
- Företagen fick ingen positiv effekt på arbetskraftsproduktiviteten. Avseende produktivitetseffektiviteten såg man en negativ effekt.
- Stöden ledde till en positiv effekt för de allra minsta företagen med 1-5 anställda, men denna effekt avtog sedan progressivt i takt med ökande företagsstorlek. Efter företag med över 20 anställda var omsättningstillväxten insignifikant.
- Under stödprogrammet ökade andelen anställda med forskartjänster bland aktuella företag.

35 <https://www.svd.se/lagen-om-offentlig-upphandling-ska-bort>

36 Fredrik Tamm, seniorkonsult DoubleCheck

Denna effekt försvann dock och efter programmets avslut var andelen forskartjänster mindre än vad de varit innan stödprogrammen inleddes.

Summa Vinnova och forskningsanslag: 3.1 miljarder

3.6 PRESTÖDET

Det svenska presstödet är ett utgiftsområde som 2017 kostar skattebetalarna 567 miljoner kronor. Stödet byggs upp av framförallt tre grenar: distributionsstöd, utvecklingsstöd och driftstöd där det sistnämnda är det primära stödet.

Tidningar som Svenska Dagbladet, Skånska Dagbladet och Norrländska Socialdemokraten fick 2016 dela på närmare 90 miljoner där SvD tog hem hela 45 miljoner kronor. En majoritet av tidningarna som beviljas störst summor är före detta A-presstidningar. Den främsta motiveringen till varför presstödet existerar är att det har bidragit och fortfarande bidrar till en mångfald inom nyhetsrapportering och opinionsbildning. Många dagstidningar hade i dag inte klarat sig utan presstödet i och med svikande reklamintäkter och mindre antal läsare. Presstödet spelar således enligt förespråkarna en central roll i att bibehålla ett brett spektrum när det kommer till tidningar.³⁷ Det primära dilemmat för tidningarna har istället varit det svikande antalet läsare av papperstidningar. Svaret från tidningsmarknaden har blivit en omställning till en digital utveckling av tidningsupplagor.

Utredningar har i flera länder pekat på att direkta presstöd, med sitt fokus på tryckta tidningar, försvårar övergången till digitala plattformar.³⁸ När ett ekonomiskt stöd ger incitament till en tidning att bedriva utgivning av papperstidningar medan konsumenterna samtidigt drar åt det andra hållet är det svårt för tidningarna att agera utefter marknadsförutsättningarna.

Ett förslag sedan tidigare är att ta bort reklamskatten för dagspressen.³⁹ Detta är ett enkelt sätt för dagspress att behålla hela summan av annonsintäkterna, vilket kan anses rimligt eftersom reklam i kommersiell tv och radio är befriat från skatt.

Att ta bort ett ekonomiskt medel som har varit en naturlig del av en bransch i många år kommer inte att gå obemärkt förbi. Redaktioner har redan som det är i dag stora utmaningar med att hålla verksamheten flytande. Men en anpassning kan ses i och med att fler och fler tidningar tar betalt av sina prenumeranter för tidningens nätupplagor, något som inte var fallet i början av den digitala övergången.

Om presstödet skulle tas bort i sin helhet skulle utgifterna minska med 567 miljoner. När denna utgift är borttagen kan myndigheten för press, radio och tv som betalar ut stödet också avvecklas vilket skulle skjuta till ytterligare 33.5 miljoner. För att ge något bättre förutsättningar tas skatten på annonser och reklam bort till en kostnad av 197 miljoner. Detta leder till en total besparing om ungefär 403 miljoner.

Summa slopat presstöd: 403 miljoner

37 <https://www.mprt.se/sv/presstod/>

38 SOU 2013:66 sid.19

39 <https://www.svd.se/ta-bort-tidningsskatten>

3.7 KULTURBUDGETEN

Under utgiftspost 17 finner man budgeten för kultur, medier, trossamfund och fritid. Denna uppgår till 14,5 miljarder för 2017. Politiskt sett kan budgeten beskrivas som en helig ko, då det egentligen inte är något parti som uttalat vill minska på den. Det finns med andra ord inte någon större ideologisk skiljelinje dem emellan på detta område. Några påstår att detta beror på den kritik som troligtvis kommer i kölvattnet av en sådan eventuell nedskärning. Det har beskrivits som att ett sådant initiativ till och med skulle ses som ett politiskt självmål, då den viktigaste kulturpolitiska strategin är att inte reta upp någon kulturpersonlighet som kan formulera sig väl.⁴⁰ Går man in med tesen att kulturen bör klara sig på marknadsmässiga villkor finns det dock stora besparingar att göra. En miljard kronor i 2017 års budget kommer att läggas på Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen.

Andelen besökare på dessa institutioner är många. Dramaten hade under förra året 266 000 betalande besökare, vilket ungefär är den siffra som gäller jämfört med andra år. Detta till trots redovisade man i sin delårsrapport för 2016 en mångmiljonförlust vilket innebar över en fördubbling i förlust jämfört med föregående år.⁴¹ I en intervju med SVT Kultur kommenterade teaterchef Eirik Stubø de röda siffrorna med att huvudsyftet med verksamheten inte är att gå med vinst, utan att ge besökarna en form av teater som de inte kan få via en kommersiell aktör.⁴²

Ser man till de av regeringen utfärdade riktlinjerna för Kungliga Dramatiska Teatern AB ska bolaget genom det egna resultatet säkerställa ett eget kapital som ger ekonomisk stabilitet och en god ekonomisk grund för verksamheten. Detta är något som tydligt inte har följts.

I utgiftsposten litteraturen läsandet och språket ingår bland annat bidrag till litteratur och kulturtidskrifter, institutet för språk och folkminnen och Myndigheten för tillgängliga medier. Den sistnämnda myndigheten sysslar bland annat med möjlighet för de med funktionsnedsättning att ta del av exempelvis böcker med hjälp av punktskrift med mera. Den kommer att lämnas orörd till en kostnad om 120 miljoner.

Vidare finns även utgiftsposten kulturskaparnas villkor, där framförallt bidrag till konstnärer betalas ut. Det kostnaden uppgår till 417 miljoner.

Museer och utställningar uppgår till 1,5 miljarder i 2017 års budget. Där ingår de statliga museerna och olika riksutställningar med mera. En debatt har sedan 2016 förts angående den numer till 100 procent subventionerade entréavgiften till 18 statliga museer. Denna kostnad ingår även här.

547 miljoner är budgeterat i filmstöd 2017, vilket är en ökning med över 200 miljoner sedan 2016. Dessa pengar skulle med största sannolikhet kunna tillföras filmbranschen på marknadsmässiga grunder och inte via staten.

En stor utgiftspost under kulturbudgeten är bidrag till folkbildningen som ligger på ungefär 4,2 miljarder, vilket bland annat finansierar landets folkhögskolor och studieförbund. Det sistnämnda sysslar primärt med studiecirklar. Ser man till kraven som ställs för att starta upp en studiecirkel som

40 <https://www.svd.se/kulturbudgeten-en-helig-ko>

41 Delårsrapport 2016, Dramaten
http://www.dramaten.se/globalassets/dokument/delarsrapport_2016_dramaten.pdf

42 <https://www.svt.se/kultur/darfor-gar-dramaten-med-miljonforlust>

är berättigad till statsbidrag är det till synes enkelt. Cirklarna är öppna för alla utan formella krav eller liknande; kunskap söks gemensamt i samtal där diskussion är en viktig del; den (studiecirkeln) leder till ett lärande vars syfte är utveckling och förändring och så vidare. Inga större skillnader ses heller i kravbilderna gällande folkhögskolor. Folkbildningsrådet beskriver på sin hemsida att

"[...] folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället"

Det kan te sig oskyldigt och bra att bedriva utbildningar och öka kunskapsnivån i samhället. Dock kan frågan ställas huruvida det är statens skyldighet att subventionera detta när det redan finns institutioner som exempelvis universitet i samhället. Där kan dessutom kvaliteten kontrolleras på ett bättre sätt och där är kraven som ställs högre.

Genom att ställa högre krav på att nämnda institutioner ska klara sig på marknadsmässiga villkor och därmed utan bidrag gör att ungefär 7,2 miljarder kan sparas.

Besparingar kulturbudgeten: 7,2 miljarder

3.8 NEDLÄGGNING AV SIDA OCH HALVERAT BISTÅND

Sveriges bidrag till internationellt bistånd kostar i statsbudgeten 34,9 miljarder kronor. Den myndighet som ansvarar för biståndet är Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida). Myndighetens uppgift är att hantera bidrag eller annan finansiering till stöd för insatser som bidrar till att uppfylla målen för det internationella utvecklingssamarbetet. Meningen med bistånden är att bidra till mottagarländernas ekonomiska utveckling och även förbättra demokratin samt skapa förutsättningar för minskad fattigdom i dessa länder.

Bistånd har sedan 1960-talet varit en konstant del av det internationella utvecklingsarbetet. Sedan dess har drygt en biljon dollar fördelats ut från rika till fattiga länder. Utvecklingsmålen som sattes i samband med detta nåddes inte, och inte heller på de tre kommande decennierna.⁴³ Kapitalöverföring leder alltså inte till ökad ekonomisk tillväxt.

En anledning till detta kan vara biståndets negativa effekt på mottagarlandets institutioner. Tidigare forskning har lagt mycket fokus på det samlade mänskliga och fysiska kapitalets inverkan på ett lands tillväxt, men fokus läggs nu allt mer på just institutionernas betydelse. I ett räkneexempel har forskare kommit fram till att ifall Afrikas södra delar skulle nå upp till Asiens institutionella kvalitet skulle genomsnittsinkomsten i Afrika öka med 80 procent.⁴⁴

Bistånd leder ofta till ökad korrupktion, sämre lagstyre och försvagade politiska institutioner. När det för personer med makt finns ökade privilegier att jaga – vilket bistånd i mångt och mycket är – ökar också jakten på dessa. Det blir på så sätt lättare för korrupta ledare att bibehålla sin makt, vilka då använder staten i större utsträckning för att berika sig själva.⁴⁵

43 Murphy (2007) samt Jolly m fl (2004). (Från Fredrik Segerfeldts uppsats på ämnet)

44 Johnson och Subramanian (2005)

45 Segerfeldt, Fredrik, *Därför fungerar inte bistånd*, 2009

En annan anledning till biståndets misslyckanden kan vara det som kallas den Holländska sjukan.⁴⁶ Det sker när kontantöverföringar ger en värdeökning på mottagarlandets valuta så att konkurrenskraften på landets exportsektor försämras. Detta leder till en minskad export som då tar ut tillväxtstimulansen från biståndets kapitaltillskott. Detta i kombination med institutionernas försvagning och den obetydliga påverkan på ekonomisk tillväxt i mottagarländerna gör ifrågasättandet av det svenska biståndet full rimligt.

Under utgiftsposten för internationellt bistånd går det bland annat att finna kostnader för biståndsverksamheten i sig, kostnader för Sida, Nordiska Afrikainstitutet och Folke Bernadotteakademin. Totalt uppgår utgifterna till 34,9 miljarder kronor. En nedläggning av Sida, Nordiska Afrikainstitutet och en avveckling av Folke Bernadotteakademin samt en halvering av biståndet skulle spara staten ungefär 18 miljarder kronor. Biståndsverksamhet är något som privata aktörer kan sköta i större utsträckning.

Utgiftsminskningar biståndsverksamhet: 18 miljarder

3.9 AVECKLANDE AV BOSTADSSUBVENTIONER

Statliga bostadssubventioner har varit en av regeringens främsta budgetsatsningar. För 2017 kommer dessa ligga på 5,6 miljarder och fördelas på:

- Bostadspolitisk utveckling - *24 miljoner* *
- Omstruktureringskostnader av kommunala bostadsföretag - *99 miljoner**
- Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad - *43 miljoner**
- Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer - *1 miljard*
- Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande - *1,8 miljarder*
- Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - *2,7 miljarder*

*Anslagsposter utöver bostadsbyggnadssubventionerna

I en sammanställning av forskning från Riksdagens utredningstjänst framkommer det inga bevis som styrker att dessa subventioner leder till ökat bostadsbyggande.⁴⁷ Vidare framläggs kritik för den dåliga kostnadseffektivitet dessa har. Det finns även en risk för bostadsbyggande liknande Palmes miljonprogram, där sociala problem förstärks än mer. En annan bidragande orsak till problemen på bostadsmarknaden är det planmonopol kommunerna har. När väljare ute i kommunerna inte vill se förändringar i miljön omkring dem, så undviker politiker att just bygga.

De tre anslagsposterna utöver subventionerna är sådana som inte kan anses nödvändiga för ökat bostadsbyggande. Exempelvis bör inte omstruktureringskostnader av kommunala bostadsföretag vara en statlig angelägenhet, utan något som kommunerna själva får bestämma över.

Besparing statliga bostadssubventioner: 5,6 miljarder

46 En god genomgång av begreppet görs av Fredrik de Vylder i "den holländska sjukan och bistånd"

47 Riksdagens utredningstjänst (2015:1815)

3.10 REGIONAL MEDFINANSIERING AV INFRASTRUKTUR

Infrastruktur är viktigt för ett lands ekonomiska förutsättningar. För ett avlångt land som Sverige - med ibland stora avstånd mellan städer - är det viktigare med väl fungerande kommunikationer. I en rapport från Konjunkturrådet visas hur infrastrukturpolitiken är samhällsekonomiskt olönsam. Underlag som används är undermåliga; informationen som finns används inte på rätt sätt; och när det väl används överskattas samhällsnyttan. I en granskning av investeringsplanen så går det att finna en effektivisering om 38 procent för de totalt budgeterade medlen 2010-2021.⁴⁸

Vidare underskattas också investeringsprojektens kostnader samtidigt som nyttor överskattas. Avseende stora projekt ökar i regel kostnaderna från de första bedömningarna fram till projektens avslut. Många av dessa så kallade megaprojekt genomförs trots att den samhällsekonomiska kalkylen visar på en olönsamhet. Ett exempel på ett sådant projekt är höghastighetsbanan mellan Järna och Linköping.⁴⁹

Riksdagen har ett flertalet gånger slagit fast att transportpolitikens mål är att "säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet". Detta går stick i stäv med hur det faktiska blir.

Samhällsekonomiskt optimala satsningar bör prioriteras i större utsträckning, samtidigt som den lokala och regionala medfinansieringen ökar jämfört med idag. Baserat på nuvarande plan om medfinansiering, som ligger på 108,6 miljarder, skulle en ökning av denna leda till en minskning av statens utgifter på 43,4 miljarder. Då planen gäller över en 10-årsperiod motsvarar den totala besparingen årligen 4,3 miljarder. Med denna ökade graden av lokal och regional finansiering skulle troligtvis samhällsekonomiskt tveksamma projekt ej genomföras i samma utsträckning som nu.

Ökad lokal och regional finansiering av infrastruktur: 4,3 miljarder

3.11 SLOPANDE AV REGERINGENS VÄLFÄRDSMILJARDER

De så kallade "välfärds miljarderna" är ett tillskott om 10 miljarder till kommuner och landsting. Dessa pengar ska månadsvis delas ut under 2017-2020 till dessa sektorer och är tänkta att finansiera en utökning av vad Socialdemokraterna kallar "den svenska modellen".

Men tillskottet har inte gjort någon märkbar skillnad för landets kommuner och landsting. Detta då minskande skatteintäkter redan gör utrymmet litet för dessa att anställa personal och utöka sin verksamhet. Pengarna kommer troligtvis i stället användas för att täcka de stora budgetunderskotten ute i kommunerna.⁵⁰

Detta sker på grund av att pengarna som avsatts i statsbudgeten inte har öronmärkts, utan bara ska ges ut till kommunerna och landstingen som sedan själva får bestämma vad de ska läggas på. Pengar kan alltså läggas på helt andra saker än välfärden. Tillskottet bör återtas och i stället läggas på något

48 Konjunkturrådet, *Vart är vi på väg? Systemfel i transportpolitiken*, 2016

49 Ibid sid.14

50 <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/valfardsmiljarderna-riskerar-ga-till-underskott>

som är betydligt mer genomtänkt och förankrat där pengarna är tänkta att spenderas.

Slopande av välfärdsmiljarderna: 10 miljarder

3.12 UTGIFTSMINSKNINGAR I FÖRÄLDRAFÖRSÄKRINGEN

Den svenska föräldraförsäkringen hör till en av världens mest generösa. I en internationell jämförelse är Sverige det land med den i särklass längsta föräldraledigheten med inkomstrelaterad ersättning.⁵¹ En god längd på föräldrapenningen är bland annat positiv för kvinnor så att de inte tappar arbetsmarknadskontakten vid föräldraskap. En för lång ledighet kan dock leda till negativa effekter i form av att föräldrar, och då framförallt kvinnor, hamnar på efterkälken i sina karriärer.

Därmed är det klart är det rimligt att de sista fyra veckorna i den inkomstrelaterade inkomstförsäkringen tas bort. Detta bör gälla alla föräldrar och inte bara nyanlända och arbetslösa som tidigare föreslagits av Moderaterna. Med ett sådant förslag kommer också intäkterna från arbetsgivaravgifter att öka än mer tillsammans med ålderspensionsavgifterna. Exakt hur stor denna ökning skulle bli är svårt att uppskatta, men en låg uppskattning skulle kunna vara runt 500 miljoner kronor. Utöver detta kan också möjligheten för nyanlända att plocka ut en retroaktiv föräldraledighet begränsas till att tas ut innan barnet fyllt två år. Besparingen för detta har redan beräknats och bör hamna på ungefär 4,1 miljarder kronor.⁵²

Utgiftsminskningar i föräldraförsäkringen: 4,1 miljarder

3.13 REFORMERING AV DET KOMMUNALA UTJÄMNINGSSYSTEMET

Det kommunala utjämningsystemet beskrivs enklast genom regeringens definition:

”Systemet för kommunalekonomisk utjämning ska skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting i landet att kunna tillhandahålla sina invånare likvärdig service oberoende av kommuninvånarnas inkomster och andra strukturella förhållanden. Skillnader i kommunalskatt ska därmed i huvudsak spegla skillnader i effektivitet, service och avgiftsnivå och inte bero på skillnader i strukturella förutsättningar.”⁵³

Utjämningsystemet består framförallt av inkomstutjämning och kostnadsutjämning.

Inkomstutjämning syftar till att utjämna effekterna av de skillnader som kommuner erfar när det kommer till lönenivåer och sysselsättning och uppgår till 69 miljarder i bidrag samt 6 miljarder i avgifter från kommunerna. Underlaget för denna utjämning grundar sig i 115 procent av den beskattningsbara inkomst som en kommun skulle kunna nå ifall invånarna hade tjänat som snittet i landet. I hela landet är det alla förutom 11 av 290 kommuner som har lägre inkomster än så och ersätts då med 95 procent av det som saknas för att nå snittet. De 11 kommunerna som har högre

51 Föräldraledighet, omsorgspolitik och jämställdhet i Norden, TemaNord 2010:595, sida 33

52 RUT 2017:200 och beräkning från F. Schulte (2017)

53 Regeringen (2015)

inkomst än 115 procent avsnittet får i stället betala in 85 procent av det som överstiger snittet vilket sedan multipliceras med en snittskatt.⁵⁴

Kostnadsutjämning är ett sätt att uppväga de skillnader i kostnader som finns mellan kommuner. Detta kan bli aktuellt när en kommun har ovanlig många personer som inte är arbetsföra, som exempelvis en stor andel pensionärer eller barn. Kompensation utgår dels för skillnader i efterfrågan på vissa tjänster och även skillnader i pris- och lönenivåer. Det är med andra ord förutsättningarna som denna utjämning riktar in sig på.

Den riktar sig mot flera olika kategorier i den kommunala verksamheten som exempelvis äldreomsorg, förskola, löneskillnader och kollektivtrafik. Utjämningen beräknas sedan genom en standardkostnad som räknas ut beroende på faktorer som är baserade på de kategorier som är aktuella. En förväntad kostnad för dessa tas sedan fram och jämförs sedan med snittkostnader i landet; ersättning betalas sedan ut om kostnaderna överstiger snittet i landet.

3.13.1 NEGATIVA EFFEKTER OCH KRITIK

Det finns ett antal goda argument till varför ett kommunalt utjämningsystem är bra. Utan ett sådant system skulle måhända incitamenten för att bygga bostäder för låginkomsttagare eller ta emot flyktingar minska. Samtidigt motverkar detta ambitioner hos kommuner att höja sina inkomster genom förbättringar som ökar inkomsterna genom ökad sysselsättning, långsiktiga investeringar och höjda inkomster för kommunerna.

I Sverige gäller en nästintill total utjämning av intäkter för kommunerna. Som tidigare nämnt ersätts kommuner med 95 procent av det bortfall i intäkter och når då - utan större ansträngning - intäktssnittet i landet. Dessa kommuner kan alltså vältra över sina kostnader på staten och på andra kommuner som har en god ekonomi. Skulle dessa i stället göra bra investeringar för att vända en dålig ekonomisk utveckling riskerar aktuella kommuner att bli av med bidrag som de för tillfället har, vilket skulle äta upp den vinst som investeringar skulle inbringa. Systemet håller alltså kommuner kvar i det, utan större incitament till förbättring på egen hand.

Att lokalpolitiker medvetet väljer utjämningsbidrag framför att få kommuninvånare i sysselsättning är givetvis inte hela sanningen. Att de vill det bästa för sina väljare bör vara en utgångspunkt när man kritiserar detta system. Kritiken bör i stället läggas på den frikoppling politiker har mellan sina beslut och konsekvenserna av dess. När den negativa effekten av politiska beslut - eller snarare avsaknaden av dessa - inte syns är chanserna till åtgärder små. Detta har nödvändigtvis inte med beslutsfattarna att göra, utan snarare den icke-existerande vetskapen om problem när det inte finns incitament att leda efter dem. Premieras inte kommunerna för bra förd ekonomi kommer den troligtvis att utebli.

Forskning på området stödjer teorin om utjämningsbidrag som tillväxthämmande, där både teori och fakta verkar grundläggande för slutsatserna.⁵⁵ I flera konkreta föreslag på åtgärder från utredningar gjorda av Statskontoret mellan 2013 och 2015 har enbart en genomförts, och detta under utjämningsåret 2017.⁵⁶

54 Isak Kupersmidt, Gustav Karreskog, *Kommunalråd utan ansvar*, 201

55 Statskontoret (2014) sid.16, samt ESO-rapport författad av Dahlberg & Rattsø (2010)

56 Statskontoret (2017)

3.13.2 FÖRSLAG TILL FÖRÄNDRINGAR

Det finns en stor besparingspotential på området och många förändringar kan göras för att minska systemets utnyttjande.

- **Inför statskontorets tidigare förslag om förändringar i utjämningsgraden för IFO.**⁵⁷ Kontentan i dessa förslag är att öka kommunernas incitament att höja sysselsättningsgraden. Detta då den nuvarande utformningen snarare gör det motsatta.⁵⁸
- **Återinför regeringen Reinfeldts ”tillväxtmiljard”.** Dessa pengar är tänkta att minska det inkomstbortfall som sker i samband med ekonomisk tillväxt och därmed minskade bidrag från utjämningsystemet. Reformen går i enkelhet ut på att kommuner som ökar sin ekonomiska tillväxt får behålla en större del av den ökade andel skattepengar som kommer till följd av ökad sysselsättning med mera.
- **Minska kommunernas ”frivilliga” verksamheter.** Detta kan vara ett svårt förslag att genomföra då det ligger i kommunernas fria vilja att bedriva olika verksamheter, men om en förändring i systemet ska till är detta en viktig sådan. Exempel på verksamheter som inte behöver drivas i kommunal regi kan vara flygplatser⁵⁹, bostadsverksamhet och byggande av lokaler för näringsverksamhet. Om en minskning av kommunernas förehavanden sker – samtidigt som incitament tillkommer för ekonomisk tillväxt – kommer en effektivisering att ske som både stat och kommun tjänar på. Rimligtvis kan denna verksamhet räknas av på kostnadsbidraget och istället finansieras via den kommunala skattsedeln, och om det ses som en regional angelägenhet med aktuell verksamhet kan kostnaden förläggas på just regional eller statlig nivå. Ligger det i näringslivets intresse bör dessa intressenter betala för kostnaderna.

3.13.3 KOSTNADSBESPARING

Med siffror från SKLs databas över kommunernas kostnader⁶⁰ går det att finna de tidigare nämnda verksamheterna som inte kan anses höra till dess kärnuppgifter, och de som är rent av onödiga. Även kostnader för verksamheter som är av icke-obligatorisk karaktär, men som ändå kan anses rimliga, listas. Om ett slopande av de onödiga verksamheterna görs, samt ett borttagande av överkostnaderna i de icke-obligatoriska verksamheter där kostnader vägs mot riksgenomsnittet⁶¹ kan en kostnadsbesparing om 20,1 miljarder tas fram (8,6 + 11,5).

Besparing från de två andra reformförslagen är svåra att uppskatta, men att det skulle spara staten och betalande kommuner miljontals kronor är en god gissning. Reformen som ökar sysselsättningen och minskar incitamenten för kommuner att agera för det motsatta är bra, och bör genomföras i den utsträckning som är möjlig.

Besparing reformering av det kommunala utjämningsystemet: 20,1 miljarder

57 *Kommunal utjämningsgrad för individ- och familjeomsorg (IFO) – förslag till justeringar”.*

58 I Schulte (2017) beskrivs förslaget som ”kostnadsneutralt”. Det bör ändå införas då sysselsättning ökar

59 Intressant läsning på just området flygplatser finns i Dagens Samhälle - <https://www.dagenssamhalle.se/nyhet/kommunala-flygplatser-gar-back-med-400-miljoner-3488>

60 www.kolada.se

61 Benämns i SKLs databas som ”ovägt medeltal”.

4. REFORMFÖRSLAG

Här kommer ett antal reformförslag att följa som kan genomföras till följd av de minskade utgifterna i statsbudgeten.

4.1 GRÖN SKATTEVÄXLING

Grön skatteväxling är något som har vuxit sig allt starkare in i svensk politik. Idén om att med korrigerade skatter öka beskattningen på sådant som är oönskat i samhället och premiera det som är gott, är ett bra sätt för att med incitament driva samhället åt en bättre riktning. Tanken i korthet är att den som står ansvarig för miljöförstöring också ska vara den som betalar för den och med denna inkomna skatt möjliggöra en sänkning av skatt på exempelvis arbete. Därav namnet grön skatteväxling. Med denna modell ökar inte det totala skattetrycket, vilket är ett gott argument för dess införande. Ett axplock av skatterna består av koldioxidskatt, energiskatt på el, bensin och diesel, kärnkraftsskatt och vattenkraftsskatt.

4.1.1 OPTIMAL SKATTENIVÅ

Inom nationalekonomin talar man ofta om nyttor och kostnader. I detta fall med miljöskatter gäller det att finna den optimala nivån på skatten, så att nytta och kostnad blir ungefärligen lika stora. Kostnaderna i de flesta fall gäller de negativa externaliteter som uppkommer i samband med utsläpp. Detta kan exempelvis vara försurning av marker och ökad växthuseffekt. Nyttan däremot är den produktion som orsakar utsläppen, vilket ökar antalet varor och tjänster ute i samhället och då främjar ekonomin.

Den optimala nivån hittas där marginalnyttan av aktuellt utsläpp är precis detsamma som marginalkostnaden. Alltså där man får ut maximalt av samhällsfrämjande produktion, utan att skadan på miljön blir större än den nyttan. För att denna punkt ska nås kan en skatt införas på utsläppen.

I Sverige 2017 kommer skatt på energi och miljö inbringa ungefär 74 miljarder kronor. Fördelningen på skatterna i miljarder kronor ser ut såhär:

- Energiskatt på bensin 11,8
- Energiskatt på oljeprodukter (diesel) 11,5
- Energiskatt på elektricitet 23,1
- Koldioxidskatt 23,6
- Övriga miljöskatter: 4,4

2015 gick fyra forskare ut och hyllade den svenska koldioxidskatten och menade att den är en förebild för andra länder⁶². Vidare ansåg man att den höga skatten på över 1000 kronor per ton inte hade påverkat den ekonomiska tillväxten i Sverige, vilket enligt forskarna som stod bakom debattartikeln gör skatten förenlig med stark BNP-tillväxt. En punkt som lyftes var ambitionen om ett framtida Sverige fritt från fossila bränslen, vilket kan motivera den höga skattesatsen ytterligare.

62 <https://www.svd.se/sveriges-koldioxidskatt-ar-en-forebild>

Idag är dock skatterna för höga i relation till vad den faktiska kostnaden är.

I en internationell jämförelse ligger Sverige högst upp på listan följt av Finland på andra plats. Skillnaden mellan länderna är dock enorm, då Sverige har en dubbelt så hög koldioxidskatt som Finland. Detta gör en ökning av denna skatt till den minst effektiva åtgärden som finns.⁶³

Även bensinskatten har kritiserats. När de två myndigheterna Trafikanalys och Statens väg- och transportforskningsinstitut gjorde varsin analys om personbilars skadeverkningar på samhället visade det sig att dessa låg mycket lägre än koldioxid- och energiskatten på bensin.⁶⁴

Vidare riktas också kritik gentemot skatt på elproduktion. Bland annat lyfts problemen för de som har investerat i dyra anläggningar för exempelvis kärnkraft eller vattenkraft, vilka har kostnader som är irreversibla. En skatt har för dessa en avskräckande effekt för att investera vidare. Även det faktum att kärn- och vattenkraft har en låg påverkan på miljön gör också skatterna på denna form av elproduktion omotiverade.

Med utgångspunkt i detta och tidigare rapporter på området är en minskning om 51 procent på miljöskatterna rimliga. Detta med avstamp i att miljöskatter motiveras utifrån deras förmåga att hålla marginalnyttan för utsläpp på en optimal punkt om likt marginalkostnaden.

Utgår man från denna teori är det enkelt att se hur den svenska miljöskatten är alldeles för hög. Nyanserat går det att se politiskt där ett mål om ett fossilfritt Sverige har satts. Men att stirra sig blind på just det fossilfria tar oss bort från det slutgiltiga målet om ett hållbart samhälle. Klimatneutralitet är ett bättre mål, där man genom klimatkompensation kan minska nettoutsläppen och tillslut nå ett netto om noll.

Minskning av miljöskatter: 38,1 miljard

4.2 SLOPAD REAVINST- OCH STÄMPELSKATT FÖR BOSTÄDER

4.2.1 REAVINSTSKATT

Reavinstskatt, eller flyttskatt som det också kallas, är som namnet antyder den skatt man som fastighetsägare betalar vid utflyttande från bostaden. Reavinst i sig syftar på den generade vinsten i försäljningen som görs på kapital. Kapitalet kan utgöras av fast egendom eller annan tillgång. Skattesatsen ligger nästan uteslutande på 30 procent.

Då denna skatt drabbar den som vill flytta ut från sin nuvarande bostad, leder det per automatik till incitament för att inte göra det. Ett borttagande av skatten skulle med andra ord kunna leda till ökad rörlighet på bostadsmarknaden. 2016 var 351 000 villor i landet ensamhushåll och en klar majoritet av dessa låg i städer med bostadsbrist.⁶⁵ Det är mycket svårt att säga hur många som skulle flytta om

63 Lundberg, Jacob, *Rött ljus för grön skatteväxling*, 2016

64 Ibid, sid 12

65 <http://www.dn.se/ekonomi/har-bor-de-som-har-mest-och-minst-boyta/>

reavinstskatten slopas, men utan att spekulera kan man anta ökar chansen betydligt när det för en privatperson inte tas ut en hög skatt på den villan som har stigit mycket i pris sedan inköpet.

Regeringen har sedan tidigare nobbat förslaget om en slopad reavinstskatt då reformen skulle bli alldeles för dyr. Detta trots att flertalet instanser pekar på att skatten är ett stort hinder för tillväxten. Runt samma tid 2016 gick den dåvarande bostadsministern Mehmet Kaplan ut och offentliggjorde regeringens ambitioner om införandet av ett nytt miljonprogram, som fram till 2025 ska resultera i 700 000 nya bostäder. Hårda krav på landets kommuner framställdes också i samband med detta. Kaplan uteslöt inte heller sanktioner mot kommuner som inte gör tillräckligt för att bidra till bostadsbyggandet. Blocköverskridande samtal fördes vid denna tid men Alliansen valde senare att dra sig ur dessa.

Då reavinstskatten ingår i posten för skatt på kapital och inte är utskrivet för sig själv, gör det något svårare att uppskatta summan. I skatteverkets prognoser för 2017 finner man att hushållens reavinster kommer uppgå till 169 miljarder. Detta leder till en skatteintäkt för staten på uppåt 50 miljarder.⁶⁶

4.2.2 STÄMPELSKATT

Om reavinstskatt är en skatt du betalar för bostaden du flyttar från kan stämpelskatten sen som den du betalar när du flyttar in i din nya bostad. Skatten i sig betalas för att du som person ska få lagfarten till din fastighet vilket i princip gör den till en administrativ avgift. Andra menar att då den administrativa kostnaden täcks av en expeditionsavgift bör stämpelskatten istället ses som en omsättningsskatt. För privatpersoner uppgår skatten till 1,5 procent och för bolag 4,25.⁶⁷

Skatten kan till viss del ses som godtycklig då den inte tas ut på inkomst eller förmögenhet, utan på ett beteende hos privatpersoner. Med dagens bostadspriser på exempelvis 2 miljoner för ett hus behöver man med aktuell procentsats betala 30 000 kronor. Detta för att en tjänsteman ska skriva in dig som ägare till lagfarten.

Förslaget om avskaffande av stämpelskatten har varit uppe i riksdagen flera gånger. Maria Malmer Stenergard (M) menade i en motion 2015 att då skatten ses som en transfereringskostnad inverkar den negativt på bostadsmarknadens rörlighet. Hon såg också en irrelevans i skatten som en administrativ kostnad då den täcks av expeditionsavgiften. Detta menade hon är negativt för tillväxten och på sikt även för skatteintäkterna.⁶⁸

I 2017-års statsbudget uppgår intäkterna för stämpelskatten till ungefär 12,7 miljarder kronor. Ett avskaffande skulle inte påverka bostadsbubblan i någon nämnvärd riktning, utan istället leda till att flyttkedjan stärks än mer och att personer som står utanför bostadsmarknaden snabbare kommer in. Det behövs fortsatt byggas i Sverige, men ett slopande av denna skatt ökar ruljansen på de redan befintliga bostäderna och blir därför ett bra sätt att ta tillvara på dessa. Dessa två tillsammans, kan med det tidigare nämnda förslaget om ett avskaffande av räntebidraget verka i två riktningar. Utan att ytterligare bidra till bostadsbubblan går det att öka bostadsbyggandet utan statligt ingripande.

Minskade intäkter slopad reavinst och stämpelskatt: 62,7 miljarder

66 Ekonomistyrningsverket, prognostabell juni 2017

67 Lag 1984:404

68 Motion 2015/16:2629

4.3 FORSKNING OFFENTLIG UPPHANDLING

Som i tidigare nämnt område med offentlig upphandling har flertalet utbildningar pekat på bristerna av kompetens inom området. Då det i nuläget till stor del saknas relevanta utbildningar på avancerad nivå för området är detta något som bör införas. Om en finansiering för juridisk men framförallt ekonomisk och affärsmässig forskning på området ökar kommer det leda till en klar kompetenshöjning inom både privat och offentlig sektor. Då den akademiska världen släpar efter på området bör detta vara prioriterat vid uppstarten av nya utbildningar.

Tidigare utredningar har pekat på förslag om ökning av anslagen till forskning om offentlig upphandling med 10–15 miljoner kronor årligen och att tvärvetenskapliga projekt ges prioritet. Även förslag har getts om inrättning av tre professorer inom offentlig upphandling med inriktning på juridik, ekonomi och samhällsvetenskap samt uppdragsutbildning inom området.⁶⁹ En problematik kan dock uppkomma med ytterligare komplexitet för ämnet när det blir ett område för forskning. Men om regelförenklingar kommer på plats sätts ett konkret och överskådlig ramverk vilket forskningen kommer utgå ifrån.

Det är svårt att uppskatta hur mycket ovanstående förslag kommer att kosta. Men om hänsyn tas till de föreslagna ökningarna av anslaget på 10-15 miljoner årligen och ytterligare kostnader för uppstartandet med mera bör en rimlig siffra vara runt 100 miljoner.⁷⁰ Detta ska enbart ses som en initial kostnad, och med tanke på de enorma summorna som omsätts för offentliga upphandlingar blir kostnaden väldigt liten i jämförelse.

Satsning offentlig upphandling: 100 miljoner

4.4 REFORMER FÖR ENKLARE OCH LÖNSAMMARE JOBB

I takt med att antalet som står utanför arbetsmarknaden ökar behöver arbetsmarknaden hitta sätt att anpassa sig. I och med ökningen av antalet personer i Sverige med låg kompetens krävs reformer för att dessa ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden, och inkluderas på densamma.

Statsminister Löfven deklarerade på Socialdemokraternas partistämman 2013 att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. Ett ambitiöst mål och mycket bra om det genomförs. Ett antal reformer har sedan dess presenterats för att komma till bukt med den ökande arbetslösheten:

- Traineejobb. Kombinerar en anställning med yrkesutbildning och riktar sig mot arbetslösa mellan 20-24 år.
- Extratjänster. Möjlighet för offentlig och privat sektor att anställa arbetslösa och nyanlända vilka kan verka som extra resurs i respektive verksamhet.
- Moderna beredskapsjobb. Ska ge människor långt utanför arbetsmarknaden en anställning inom offentlig sektor. Detta ska verka som en möjlighet till utökad arbetslivserfarenhet och således ge bättre möjligheter till framtida anställningar.
- Snabbspår. Riktar sig mot nyanlända och ska ge företag hjälp med kompetensförsörjning.

69 SOU 2013:12

70 Detta är enbart en uppskattning och den faktiska kostnaden kan därmed vara högre eller lägre.

Etablering på arbetsmarknaden är centralt.

- Matchningsanställning. Tillväxtverket har tilldelats medel för riktade insatser mot nyanlända och långtidsarbetslösa.

Svenskt Näringsliv har gjort en sammanställning baserat på uppgifter från Arbetsförmedlingen som visar på det faktiska utfallet hittills. Resultatet visar sig inte vara positivt sett till den tid som återstår:

- Löfte traineejobb: 32 000 st. Utfall: 473 st.
- Löfte extratjänster: 20 000 st. Utfall: 3 713 st.
- Löfte utbildningskontrakt: 20 000 st. Utfall: 2 555 st.
- Löfte beredskapsjobb: 5 000 st. Utfall: Några hundra
- Löfte snabbspår: Att hjälpa nyanlända med utbildning eller yrkeserfarenhet att snabbt hitta jobb inom sitt yrkesområde. Utfall: Endast 1,5 procent av samtliga inskrivna nyanlända flyktingar i etableringsuppdraget deltar
- Löfte matchningsanställning: 50 miljoner har för 2017 tilldelats Tillväxtverket för skapandet av matchningsanställningar. Utfallet: Hittills svagt.

Sammanställning: Svenskt Näringsliv

4.4.1 SÄNKNING AV MARGINALSKATTEN

Med marginals katt syftar man på den skatt som betalas på den sist intjänade hundralappen. Sedan 2016 har Sverige legat etta på listan över länder i världen med högst marginals katt, vilken för nuvarande som mest ligger på 60 procent. Räknar man in arbetsgivaravgift och konsumtionsskatter kan den högsta marginals katten uppgå till ungefär 70 procent, vilket kallas effektiv marginals katt. Den effektiva marginals katten för Sverige är också den högsta i världen.

Utan att bli för teknisk kan det svenska skattesystemet förklaras som en steg. En så kallad progressiv skatt tillämpas, vilket innebär att ju mer du som privatperson tjänar - desto högre skattesats har man. Marginals katten ökar successivt med högre årsinkomst och vid 452 200 kronor i årsinkomst ligger den på ungefär 32 procent. Det är också här den nedre brytpunkten för statlig inkomstskatt går.⁷¹ Väl över denna inkomst stiger marginals katten upp till 52 procent. Vid en årsinkomst på 651 800 kronor nås den övre brytpunkten och den ökning i skatt som följer efter denna kallas ofta värns katt, vilket förskjuter marginals katten upp ytterligare och den når då sin maxnivå om 60 procent. Väljer man att räkna med den tidigare nämnda effektiva marginals katten innebär det att man på denna nivå, vid en intjänad hundring betalar 70 kronor av dessa i skatt och sedan behåller resterande 30 kronor.

I en jämförelse med andra länder sticker Sverige ut. En majoritet av flera västeuropeiska länder har ett snitt på 58 procent i effektiv marginals katt där Slovakien utmärker sig med den relativt låga procentandelen om 36. Det som också skiljer Sverige från andra länder inom exempelvis OECD är att de höga marginals katterna sätter in vid relativt låga inkomster.⁷²

Kritik mot den höga svenska marginals katten har funnits under en längre tid. Mycket av denna tar avstamp i arbetsmarknadsrelaterade frågor då skatter på ett övergripande plan påverkar människors vilja att arbeta. Med höga effektiva marginals katter blir det mindre lönsamt att arbeta vitt och mer

71 Brytpunkten mellan olika grupper kan variera i och med diverse avdrag

72 Ekonomifakta (2017)

lönsamt att ägna sig åt exempelvis skatteplanering eller svartjobb. Ett annat problem med höga marginalskatter är hur det försämrar lönsamheten för utbildning på högre nivå, då detta i regel genererar en högre lön på arbetsmarknaden. Detta kan leda till ett bortfall av potentiell kompetens som ytterligare kunde ha bidragit till samhället. Kan inte Sverige locka med konkurrensmässiga löner kommer kompetens att leta sig utåt mot andra länder i Europa med lägre skatter på arbete.

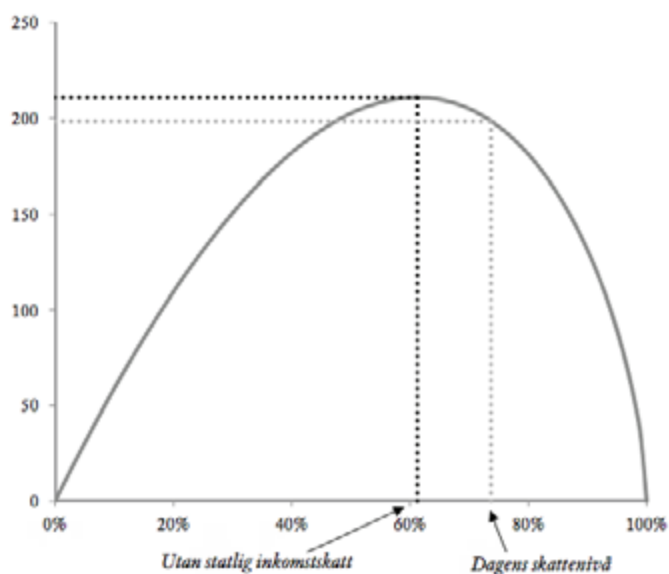
En väg att gå för att matcha snittet av marginalbeskattning i många övriga länder är att avskaffa den statliga inkomstskatten. Skulle den svenska medborgaren enbart behöva betala kommunalskatt, arbetsgivaravgift och konsumtionskatter hamnar marginalbeskattningen på 58 procent. Denna reform skulle dessutom till och med kunna vara självfinansierande i och med att de beskattningsbara inkomsterna blir högre.

Skatt är ett effektivt verktyg för att förändra människors beteenden. Ökar man exempelvis punktbeskattningen på en viss vara kan det, beroende på vad det är för typ av vara, minska konsumtionen på densamma. Detsamma gäller också ett konsumtionsbeteende på en stor skala. När man talar om skattesänkningar och att dessa påverkar statsfinanserna negativt glöms ofta dessa effekter bort.

I Lundberg (2016) redovisas hur ett förändrat konsumtionsmönster och benägenhet till vidareutbildning gör ett avskaffandet av den statliga inkomstskatten självfinansierande till så mycket som 130 procent. Detta innebär ett tillskott på totalt 10 miljarder till statskassan.⁷³

En nyckelmodell för att förstå sambandet mellan inkomster till staten och skattesats är den så kallade Lafferkurvan. Denna kurvan visar på hur statens inkomster via skatten tillslut når en maxpunkt, för att sedan minska i takt med en ökande skattesats. Denna går att tillämpa på det som redovisats ovan.

I denna modell av Lafferkurvan syns sambandet mellan ökande skattesats och intäktsförändringen. På den vertikala axeln syns skatteintäkter över brytpunkten i miljarder kronor och på den vertikala den effektiva marginalskatten på höga inkomster.

73 <https://timbro.se/skatter/platt-skatt-hogre-intakter/>

Som ses ligger den svenska effektiva marginalbeskattningen en bra bit till höger om den maximipunkt som indikerar högsta möjliga skatteintäkt. Anledningen till intäktsbortfallet är framförallt minskade incitament för att arbeta mer, men en annan anledning kan vara hur det inte längre blir värt att vidareutbilda sig och då få en högre lön. Detta är även något som sedan tidigare fått stöd av Finanspolitiska rådet och andra forskare.^{74 75}

Det kan tyckas att då skatten i sig är kontraproduktiv bör läggas på statens utgiftssida, vilket är rimligt. Dock är incitamenten för att jobba mer och vidareutbilda sig kraftiga nog för att verka som en reform för ökat arbete. Den är dessutom självfinansierande, vilket gör att ytterligare 10 miljarder skjuts till kassan för reformer.

Avskaffande av statlig inkomstskatt: 10 miljarder i ökade intäkter

4.4.2 SLÅ IHOP OCH UTÖKA RUT- OCH ROT-AVDRAGEN

Avdragen för hushållsnära tjänster har funnits till sedan införandet 2007. RUT och ROT har sedan dess verkat för skapandet av 10 000-tusentals nya vita arbeten, vilket framförallt har gynnat dem med sämre möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden. Ett jobb inom RUT eller ROT-branschen är ett vanligt första jobb för exempelvis nyanlända som befinner sig långt bort från arbetsmarknaden. Ett par år före införandet av RUT och ROT presenterade Konjunkturinstitutet en prognos över den förväntade mängden människor som skulle jobba inom sektorn till följd av avdragen. De i nuläget över 22 000 personerna som numer är verksamma är mer än en dubbleringen kontra den prognos som lades fram 2005.⁷⁶

En helt problemfri bild kan dock inte målas upp. 2016 var så många som 25 procent av de tillfrågade i en Novus-undersökning osäkra på hur avdragen fungerar och vilka tjänster som ingår i vilket av avdragen. En god potential till förenkling finns med andra ord här.

I nuläget finns det uppsjö av både RUT- ROT-tjänster som du har rätt att göra avdrag för. Ett lätt sätt att förenkla det för privatpersoner är att slå ihop samtliga tjänster som utförs i eller i anslutning till hemmet. Dessa avdrag kan också rimligtvis utökas till att gällande samtliga tjänster som finns att erbjuda inom området. Dessa förslag till förenklingar förbättrar möjligheterna för privatpersoner att nyttja tjänster, vilket leder till en ökad efterfrågan på aktuella tjänster och därmed tillväxten inom sektorn. Vidare behöver inte politiker sitta ned och definiera vad som är giltiga tjänster för avdrag, utan bli något som köpare och säljare bestämmer mellan varandra.

ROT tenderar också att ha en undanträngande effekt på RUT-sektorn. Detta då avdraget för ROT-tjänster, vilket ofta kan vara stora renoveringsarbeten, snabbt når upp till det maximala avdraget om 50 000 kronor per år och person. Att RUT dessutom bara får uppgå till 25 000 kronor i avdrag per år och person gör att ROT-tjänster gynnas i större utsträckning än RUT. Kvinnor missgynnas i och med detta då RUT-sektorn till stor del består av just kvinnor.⁷⁷ En utökning av det sammanslagna avdraget till 100 000 kronor skulle ha positiva effekter på de nuvarande sektorerna då det fortfarande finns rum för ytterligare avdrag när nivån på dessa höjs.

74 Finanspolitiska rådet (2008)

75 <https://www.sydsvenskan.se/2017-03-26/fordelningspolitik-bli-slag-i-luften>

76 Almega 2016:9, sid 3

77 Ibid, sid 9

Att öka det avdragsgilla beloppet kommer såklart också att öka statens utgifter. Konjunkturinstitutet skrev 2005 en rapport om de statsfinansiella effekterna som skulle kunna komma till följd av avdragen. Man kom då fram till att när över 10 000 personer skulle bli sysselsatta inom sektorerna skulle det börja löna sig för staten. Det bör därför ha lönat sig rejält sedan dess. Även forskning på området visar på en ekonomisk vinning när man gynnar hushållsnära tjänster.⁷⁸

Kostnader för ett införande av en sådan här reform är svår att uppskatta. Statistiken som finns tillgänglig för nuvarande saknar fem månader som är kvar av året. En enkel uträkning kan dock göra gällande:

Om snittet för utbetalda ROT- och RUT-avdrag för årets sju första månader multipliceras med 12 går det att få en ungefärlig siffra på hur mycket avdragen kommer kosta 2017. Dessa siffror stämmer på ett ungefär med redovisade resultat från tidigare år.

- Uppskattat utbetalda RUT-avdrag = 4,4 miljarder
- Uppskattat utbetalda ROT-avdrag = 8,7 miljarder
- Totalt = 13,1 miljarder

Om sedan en höjning görs för maxtaget på 50 000 kronor till 100 000 skulle, allt annat lika, en dubbling i utbetalade avdrag göras. Alltså skulle de totala utbetalda avdragen för RUT och ROT bli 26,2 miljarder. En hög kostnad kan tyckas, men jämfört med de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som för nuvarande genomförs är inte kostnadsskillnaden enorm. Skillnaderna ligger snarare i utfallet, där det är statistiskt säkerställt att RUT och ROT faktiskt leder till fler jobb. Jobb som inte har kommit fram på grund av lägre löner eller konstiga trainee-titlar.

Sammanslagning och höjning RUT & ROT = 13,1 miljarder

4.5 TILLSKOTT TILL VÅRDEN

I samband med en ökande disponibel inkomst för de svenska hushållen kommer också med detta en höjd efterfrågan på välfärdstjänster. Även den demografiska utvecklingen tyder på en ökande äldre befolkning kontra skattebetalande befolkning, vilket per automatik för med sig ökade kostnader. Behovet av höjda anslag är därmed påtagligt.

Liknande tankar har förts inom politiken. Inför höstens budget har finansminister Magdalena Andersson tillkännagivit ett tillskott till välfärden på 5 miljarder.⁷⁹ Dessa pengar är tänkta att tilldelas landstingen som i sin tur själva kan använda pengarna beroende på hur behovet ser ut i varje specifikt landsting. Vidare har det även tidigare presenterats två miljarder som specifikt riktar sig till vården.

Med ständiga rapporter om bland annat en brist på sjuksköterskor⁸⁰ och till och med mammor i norra Sverige som behöver föda i bilar⁸¹ är det såklart rimligt med en ökning i landstingens kassor.

78 Klein och Olovsson, 2015

79 <http://www.di.se/nyheter/regeringen-vill-satsa-5-miljarder-pa-valfard/>

80 <http://www.dn.se/nyheter/sverige/sjukskoterskebrist-leder-till-att-fler-patienter-dor/>

81 <http://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Lz4Q9/emma-22-tvingades-foda-sitt-barn-i-bilen>

Just bristen på sjuksköterskor leder till en minskad mängd vårdplatser. I Stockholms läns landsting har antalet öppna vårdplatser minskat med 1 150 stycken på fem år. Sedan 90-talet har totalt 10 000 platser försvunnit på ett nationellt plan. Den ökade bristen på personal leder också till en minskad patientsäkerhet. I dag beror vart fjärde dödsfall på sjukhusen på personalbristen.⁸² Regeringens besked om tillskott är viktigt, och det råder knappast någon politiskt oenighet om behovet av ökade resurser.

Det som bör betonas är hur pengar i sig inte löser en situation likt den med vården. Tillsätts inte handlingsplan för hur man ska gå tillväga för att lösa exempelvis personalbristen och det minskade antalet vårdplatser blir lätt tillskottet enbart ett slag i luften. Därför måste politiker i samband med en sådan här satsning visa på hur man ämnar vända situationen. Det regeringen nu har gjort är att enbart tillskjuta landstingen resurser, utan att visa på en plan för på vilket sätt dessa bäst bör användas. Görs detta, ökar också effektiviteten per använd skattekrone.

Alliansens kömiljard; regeringens patientmiljard; och ytterligare 3 miljarder fördelade på kommuner och landsting ger ett välbehövligt tillskott för en sektor i kris. Detta tillsammans med en tydlig plan för hur man ska vända situationen med minskade vårdplatser och svikande antal läkare och sjuksköterskor, ges goda förutsättningar till en klar förbättring.

Tillskott vården: 5 miljarder

4.6 ÖKADE RESURSER TILL POLISEN

Att en kris inom Polisen har funnits under en längre tid har inte gått många obemärkt förbi. I år har över 400 poliser lämnat sina yrken. Anledningar som underbemanning, låga löner och allt tuffare arbetsvillkor bidrar till problematiken. För att sätta saker i perspektiv var det i januari 2016 - efter samtliga tester - 257 stycken polistudenter som påbörjade sin utbildning.⁸³

De allra flesta kan nog skriva under på hur viktigt det är med en polismyndighet i Sverige. Ett försvarande av människors rätt att slippa våld är en grundläggande institution för alla moderna samhällen och utan det faller mycket annat som vi kan ta för givet.

I Sveriges förorter kommer vittnesmål om hur kriminella gäng tar över och parallella samhällen skapas. På många av dessa platser är polisens frånvaro påtaglig, vilket än mer bidrar till brottslighet. Utan risk för represalier från samhället blir det betydligt enklare att utföra brott. Vilket ibland kan ske helt öppet.⁸⁴

I budgetpropositionen för 2017 tillför regeringen resurser till Polisens och Säkerhetspolisens budgetar. Under en treårsperiod kommer 2 miljarder att fördelas mellan myndigheterna där en majoritet går till Polismyndigheten. Det ska enligt regeringen bidra till ett ökat antal anställda inom polisen och även säkerställa en effektivisering genom att Polisens arbetsuppgifter renodlas.

Enligt Rikspolischefen Dan Eliasson är inte detta tillräckligt sett till den utmaning Polismyndigheten

82 <https://www.svd.se/efter-nedskarningar--svensk-sjukvard-pa-bristningsgransen>

83 <http://polistidningen.se/2016/04/1-076-sokande-till-polisutbildningen-kroknade-vid-webbformularet/>

84 <http://www.aftonbladet.se/nyheter/krim/article22190105.ab>

har framför sig. Han pekar istället på ett behov om en fördubbling där 4 miljarder bör tillföras under en treårsperiod. Detta skulle enligt Eliasson kunna räcka till att 1 000 civilanställda skulle få behålla sina jobb samtidigt som 300 kan nyanställas. Utöver detta kan tillskottet räcka till 500 nya poliser i fält. Enligt rikspolischefen är detta nödvändigt för att komma till bukt med de nuvarande problemen i förorterna.⁸⁵

Regeringens förslag om ökade resurser är viktigt - dock inte tillräckligt. Polisförbundet har pekat på behovet av en uppvärdering av polisyrket i stort. Lena Nits som är förbundsordförande menar att många erfarna poliser lämnar yrket på grund av att myndigheten inte är en tillräckligt attraktiv arbetsgivare. Om så är fallet behöver också det vägas in i bilden om hur myndigheten behöver utvecklas.

Med hänseende till Rikspolischefens i kombination med SÄPO:s uttalade behov om ökade anslag⁸⁶ gör en dubblingen av regeringens satsning rimlig.

Tillskott Polisen och SÄPO: 5,4 miljarder

4.7 HÖJNING AV FÖRSVARANSLAG

Omvärldsläget har på senare tid försämrats, samtidigt som det ständigt kommer nya rapporteringar om kränkningar av svenskt luftrum. Att vi nu lever i en oroligare värld än innan har knappast gått någon obemärkt förbi.

Ska Sverige ha en förmåga att försvara sig mot yttre hot behövs det en höjning av försvarsanslaget nu. De 500 miljonerna som försvaret får i ökade anslag 2017 är en bit på vägen med långt ifrån tillräckligt. Ett mål om 2 procent av försvarets andel av BNP är legitimt och då krävs det mer resurser.

Överbefälhavare Michael Bydén har sedan tidigare begärt 6,5 miljarder i ökade anslag mellan 2018-2020.⁸⁷ Detta för att nå upp till den försvarspolitiska inriktning som riksdagen sedan tidigare har beslutat om. I försvarsuppgörelsen för 2017 tillskjuts det 500 miljoner, men för att nå upp till de begärda 6,5 miljarderna krävs det ytterligare ungefär 1,7 miljarder. Detta - tillsammans med lika stora anslag mellan 2018-2020 är ett gott steg på vägen för att nå BNP-målet om 2 procent, vilket också ökar legitimiteten för ett svenskt NATO-medlemskap.

Ökade anslag till Försvarsmakten 2017: 2,2 miljarder

4.8 SÄNKNING AV BOLAGSSKATTEN

Bolagsskatten är den skatt som betalas av företagen på dess vinst och kapital. I Sverige ligger den skatten på en fast nivå om 22 procent vilket därför gör den till en proportionell skatt där alla bolag har samma procentsats.

85 <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6641621>

86 <https://www.svd.se/mer-pengar-behovs-i-kamp-mot-terror>

87 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/ob-det-ar-ett-mycket-positivt-forsta-steg?>

Nyligen gick finansminister Magdalena Andersson ut och aviserade en sänkning av bolagsskatten med två procent. Enligt henne skulle det inte påverka statsfinanserna i någon större bemärkelse. Detta då basen för den grund som beskattningen sker på förblir oförändrad. Kritik från Moderaterna kom genom Maria Malmer Stenergard, skattepolitisk talesperson för partiet. Hon påstod att sänkningen egentligen är en "smyghöjning" av skatten på företag och jobb.⁸⁸

En sänkning av bolagsskatten är ett sätt man kan locka utländska företag till Sverige. Kan en större vinst göras blir det också mer gynnsamt för dessa att bedriva verksamhet. Jämfört med andra länder ligger Sverige något över snittet inom EU, där skatten har minskat med 11 procentenheter sedan sekelskiftet. Skulle regeringens förslag gå igenom hamnar Sverige under snittet inom unionen

Ett antal experter på området har kritiserat bolagsskatten. Beskattning på kapital leder i regel till en minskning av investeringar i företag vilket i sin tur hämmar en ekonomiska tillväxten. Alan J. Auerbach från University of California, Berkeley är en av världens ledande experter på bolagsskatt. Han förespråkar istället en ökning av konsumtionsbaserade skatter och en minskning av beskattningen på bolag. Detta givet att de nuvarande aktuella intäkterna till staten ska behållas. En ökad kostnad för bolag leder också till en ökning av priser och/eller en minskning av löner till personal.⁸⁹

Intäkterna från bolagsskatten uppgår till ungefär 113,7 miljarder kronor. Den sänkning som staten har föreslagit kommer innebära ett bortfall om 2,2 miljarder på just denna intäktspost. Det finns alltså utrymme för en betydligt större sänkning. Om Sverige i framtiden vill vara ett land som kan konkurrera med andra länder när det kommer till goda villkor för bolag att expandera sin verksamhet är sänkt bolagsskatt ett gott verktyg. Bulgarien är det land inom EU som har den lägsta bolagsskatten på 10 procent. Sverige skulle med fördel kunna närma sig ett liknande mål.

En sänkning av bolagsskatten till 15 procent skulle komma till en kostnad av ungefär 7,9 miljarder. Detta tillsammans med den innovationskraft som för tillfället finns i Sverige skulle med största sannolikhet kunna leda till goda villkor för ekonomisk tillväxt.

Sänkning av bolagsskatt: 7,9 miljarder

4.9 EKONOMISKT UTRYMME

4.9.1 AVBETALNING PÅ STATSSKULD

När det är högkonjunktur för ett land är det alltid bra att amortera av på statsskulden. När väl konjunkturcykeln svänger till en recession är det viktigt att ha utrymme för välbehövliga reformer. Det är då man bör låna pengar. Det som nu sker är att regeringen, i stället för att betala av på statsskulden, lånar pengar till reformer. Välfärden i framtida lågkonjunkturer hotas på så sätt.

Ytterligare en anledning till avbetalning på statsskulden är nyanlända som om några år kommer ut på arbetsmarknaden. Reformbehovet för att finna sysselsättning för dessa kommer då att bli stort, och

88 <https://www.svd.se/m-sankt-bolagsskatt-ar-en-smyghojning>

89 https://www.svensktnaringsliv.se/fragor/minska-skatt-pa-foretagande/framtidens-bolagsskatt-hett-diskussions-amne_619742.html

utan ett bra utrymme för detta kan det leda till en större ekonomisk nedgång än nödvändigt.

I denna rapport har ett positivt budgetsaldo om 82,7 miljarder nåtts, vilket gör utrymmet för att betala av statsskulden relativt stort. En avbetalning på ungefär hälften av detta är rimligt.

Avbetalning statsskuld: 41,3 miljarder

4.9.2 BUFFERT

Det är viktigt att ha ett visst ekonomiskt utrymme som en buffert. Ett illustrerande exempel kan vara det stora antalet flyktingar som började komma till Sverige 2015. Detta har utgjort en stor belastning på statens finanser och med en god buffert hade inte lika stora lån behövts tas och inte heller hade nedskärningar varit aktuella i samma utsträckning. Det ledde också till att krona per krona-principen övergavs då ökat resursbehov inte hade en utlagd finansiering. Med en buffert hade principen fortfarande kunnat behållas. Överskott leder också till ett fortsatt reformutrymme för sittande regering, där pengar kan läggas på det som för stunden är viktigt.

Oavsett ideologisk hemvist hos en regering, eller reformagenda, är det eftersträvansvärt att inte behöva låna för utgifter. Sverige befinner sig just nu i en högkonjunktur och har också gjort det under en längre tid. Trots detta lånar staten pengar för att budgeten ska hålla, vilket leder till ett ekonomiskt underskott. En regerings mål bör vara att under högkonjunktur spara medel som sedan kan användas när det väl behövs under en lågkonjunktur.

Det byggs för tillfället upp en bostadsbubbla och den långa tiden mellan låg- och högkonjunktur har nu slagit rekord.⁹⁰ Det kan med andra ord vara nära till en nedgång och då kommer Sverige att behöva hantera ett ekonomiskt underskott. Det lämnar ett litet spelrum för ekonomiska åtgärder, med efterföljande konsekvenser.

I den budget som här har lagts upp blir det ett antal miljarder över. Med dessa kan dels en säkerhetsmarginal läggas upp samt en buffert för framtida ekonomiska behov.

Ekonomisk buffert: 41,4 miljarder

90 <https://www.va.se/nyheter/2017/08/31/borschefen-det-ar-bostadsbubbla-pa-gang--det-vi-ser-i-stockholm-ar-skrammande/>

5. REFERENSLISTA

TRYCKTA KÄLLOR:

Lag (2006:1494) om kreditering på skattekonto av stimulans till arbetsgivare för nystartsjobb

Lag 1984:404 om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter

OTRYCKTA KÄLLOR:

Calmfors, Lars, et al, *Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?* Rapport 2002:8, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering

Shekarabi, Ardalan, 2012, *Vinst och den offentliga tjänstemarknaden - en rättslig analys*, Ny tid, Arena Idé

Avorin, Dennis, 2017, *Undanträngningsarbeten - En rapport om Sveriges anställningssubventioner*, Timbro

Norgren, Claes, Landahl, Jan, Antemar, Gudrun, *Riksrevisorernas årliga rapport 2013*, Riksrevisionen

Angelov, Nikolay, Eliason, Marcus, *Lönebidrag och skyddat arbete: en utvärdering av särskilda insatser för sökande med funktionshinder*, Rapport 2014:24, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering

Almega, 2016, *Ett HEM-avdrag för alla HEM-tjänster*

SOU 2014:16, *Det ska vara lätt att göra rätt*

Bostadsrätterna, 2017, *Ränteavdragens betydelse för hushållen*

Statistiska Centralbyrån, 2017, *Bolånen i Sverige fortsätter att växa*

European Commission, 2017, *Council Recommendation on the 2017 National Reform Programme of Sweden*

Centrala Studiestödsnämnden, 2017, *Årsredovisning*

Riksdagens utredningstjänst, 2016:286

Riksdagens utredningstjänst 2016:1324

Riksdagens utredningstjänst 2017:201

Upphandlingsmyndigheten, rapport 2016:2.

Konkurrensverket, rapport 2016:10

SOU 2013:12, *Goda affärer - en strategi för hållbar offentlig upphandling*

Hammarstedt, Per, Tamm, Fredrik, 2013, *Den offentliga marknadens funktionalitet*, DoubleCheck

SOU 2013:66, *Översyn av det statliga stödet till dagspressen*

Kungliga Dramatiska Teatern AB, 2016, delårsrapport

Segerfeldt, Fredrik, *Därför fungerar inte bistånd*, Ekonomisk debatt

Rajan G, Raghuram, Subramanian, Arvind, 2008 *Aid and growth - what does the cross-country evidence really show*, Harvard College and Massachusetts Institute of Technology

Riksdagens utredningstjänst, 2015:1815

Konjunkturrådet, 2016, *Vart är vi på väg? Systemfel i transportpolitiken*

V. Gíslason, Ingólfur, Björk Eydal, Guðný, *Föräldraledighet, omsorgspolitik och jämställdhet i Norden*, TemaNord 2010:595,

Riksdagens utredningstjänst, 2017:200

Isak Kupersmidt, Gustav Karreskog, 2016, *Kommunalråd utan ansvar*, Timbro

Statskontoret, 2014, *Sammanställning av Statskontorets förslag till åtgärder inom det kommunala utjämningsystemet*

Dahlberg, Matz, Rattsø, Jørn, 2010, *Statliga bidrag till kommunerna - i princip och praktik*

Statskontoret, 2017, *Sammanställning av Statskontorets förslag till åtgärder inom det kommunala utjämningsystemet*

Lundberg, Jacob, 2016, *Rött ljus för grön skatteväxling*, Timbro

Ekonomistyrningsverket, juni 2017, prognostabell

Malmer Stenergard, Maria, *Avskaffande av stämpelskatt*, Motion 2015/16:2629

Finanspolitiska rådet, 2008, *Svensk finanspolitik, rapport för 2008*

Klein, Paul, Olovsson, Paul, 2015, *Bör varor och tjänster beskattas lika?*, Ekonomisk debatt

DIGITALA KÄLLOR:

Shekarabi, Ardalan, 2012, *Vinst och den offentliga tjänstemarknaden - en rättslig analys*, Ny tid, Arena Idé

<http://www.arenaide.se/rapporter/ardalan-shekarabi-vinst-och-den-offentliga-tjanstemarknaden-en-rattslig-analys-del-15-i-ny-tid-serien/>

Regeringen, 2016, *Nu höjer vi ambitionen för offentlig upphandling*

<http://www.regeringen.se/debattartiklar/2016/05/nu-hojer-vi-ambitionsnivan-for-offentlig-upphandling/>

Svenska Dagbladet, 2009, *Pysselsättning har aldrig varit lösningen*,

<https://www.svd.se/pysselsattning-har-aldrig-varit-losningen>

Expressen, 2016, *Stefan Ingves vädjan - skrota ränteavdraget*,

<http://www.expressen.se/dinapengar/stefan-ingves-vadjan-skrota-ranteavdraget/>

Dagens Nyheter, 2015, *IMF - fasa ut ränteavdraget och stärk integrationen*

<http://www.dn.se/ekonomi/imf-fasa-ut-ranteavdraget-och-stark-integrationen/>

Svenska Dagbladet, 2008, *M ratar behovsprövat barnbidrag*

<https://www.svd.se/m-ratar-behovsprovat-barnbidrag>

Svenska Dagbladet, 2013, *Lagen om offentlig upphandling ska bort*

<https://www.svd.se/lagen-om-offentlig-upphandling-ska-bort>

Myndigheten för Press- radio och TV, *Presstöd*

<https://www.mprt.se/sv/presstod/>

Svenska Dagbladet, 2005, *Ta bort tidningskatten*

<https://www.svd.se/ta-bort-tidningskatten>

Svenska Dagbladet, 2014, *Kulturbudgeten är en helig ko*

<https://www.svd.se/kulturbudgeten-en-helig-ko>

Sveriges Television, 2016, *Därför går Dramaten med förlust*

<https://www.svt.se/kultur/darfor-gar-dramaten-med-miljonforlust>

Sverige television, 2016, *Välfärds miljarderna: Pengar som redan försvunnit*

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/valfardsmiljarderna-riskerar-ga-till-underskott>

Databas för Sveriges Kommuner och Landsting

www.kolada.se

Svenska Dagbladet, 2015, *Sveriges koldioxidskatt är en förebild*

<https://www.svd.se/sveriges-koldioxidskatt-ar-en-forebild>

Dagens Nyheter, 2016, *Här bor de som har mest och minst boyta*
<http://www.dn.se/ekonomi/har-bor-de-som-har-mest-och-minst-boyta/>

Ekonomifakta, *Marginalskatt i Sverige och internationellt*,
<http://www.ekonomifakta.se/Fakta/Skatter/Skatt-pa-arbete/Marginalskatt/>

Lundberg, Jacob, 2016, *Platt skatt för högre intäkter*, Timbro
<https://timbro.se/skatter/platt-skatt-hogre-intakter/>

Sydsvenskan, 2017, *Fördelningspolitik blir slag i luften*
<https://www.sydsvenskan.se/2017-03-26/fordelningspolitik-blir-slag-i-luften>

Dagens Industri, 2017, *Regeringen vill satsa 5 miljarder på välfärd*
<http://www.di.se/nyheter/regeringen-vill-satsa-5-miljarder-pa-valfard/>

Dagens Nyheter, 2017, *Sjuksköterskebristen leder till att fler patienter dör*
<http://www.dn.se/nyheter/sverige/sjukskoterskebrist-leder-till-att-fler-patienter-dor/>

Aftonbladet, 2017, *Emma 22 tvingades föda sitt barn i bilen*
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Lz4Q9/emma-22-tvingades-foda-sitt-barn-i-bilen>

Svenska Dagbladet 2017, *10 000 vårdplatser borta: "Sköterskorna har gett upp"*
<https://www.svd.se/efter-nedskarningar--svensk-sjukvard-pa-bristningsgransen>

Polistidningen, 2016, *1 076 sökande till polisutbildningen kroknade redan vid webbformuläret*
<http://polistidningen.se/2016/04/1-076-sokande-till-polisutbildningen-kroknade-vid-webbformularet/>

Aftonbladet, 2016, *Polisens hemliga rapport: Här är Stockholms läns farligaste områden*
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/krim/article22190105.ab>

Sveriges Radio, 2017, *Eliasson vill ha miljardtillskott*
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6641621>

Svenska Dagbladet, 2016, *Säpo: Mer pengar behövs i kampen mot terrorn*
<https://www.svd.se/mer-pengar-behovs-i-kamp-mot-terror>

Sveriges Television, 2017, *ÖB: det är ett mycket positivt förstasteg*
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/ob-det-ar-ett-mycket-positivt-forsta-steg?>

Svenska Dagbladet, 2017, *M: sänkt bolagsskatt är en smyghöjning*
<https://www.svd.se/m-sankt-bolagsskatt-ar-en-smyghojning>

Svenskt Näringsliv, 2015, *Framtidens bolagsskatt hett diskussionsämne*
https://www.svensktnaringsliv.se/fragor/minska-skatt-pa-foretagande/framtidens-bolagsskatt-hett-diskussionsamne_619742.html

Veckans Affärer, 2017, Börschefen: *Det är bostadsbubbla på gång – "det vi ser i Stockholm är*

skrämmande”

<https://www.va.se/nyheter/2017/08/31/borschefen-det-ar-bostadsbubbla-pa-gang--det-vi-ser-i-stockholm-ar-skrammade/>

